

Westerse vrouwen en meisjes in het mondiaal jihadisme van Islamitische Staat

Achtergrond en verdieping op de rol van vrouwen in het mondiaal jihadisme vanuit historisch perspectief

In opdracht van de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid

April 2017

Seran de Leede

Over de Auteur

Seran de Leede is historica en werkt als onafhankelijk onderzoeker op het thema vrouwen en politiek geweld. Daarbij is zij als Associate Fellow verbonden aan het International Center for Counter-Terrorism (ICCT) in Den Haag. Zij schreef onder meer over de rol van vrouwen in het neonazisme in Duitsland, over Nederlandse verpleegsters in de Spaanse Burgeroorlog (1936-1939), over Afghaanse vrouwen en de Taliban en over de rol en motivatie van westerse vrouwen binnen IS. Tevens schreef zij voor het HIVOS (humanitair instituut voor ontwikkelingssamenwerking) over de mogelijke rol van vrouwenrechtenorganisaties in het Midden-Oosten en Noord-Afrika (MENA) gebied in het voorkomen en tegengaan van uitbarstingen van politiek geweld in die regio.

INHOUDSOPGAVE.....	3
SAMENVATTING	4
JIHAD EN JIHADISME.....	4
KLASSIEKE TEKSTEN OVER DE ROL VAN VROUWEN IN DE JIHAD.....	4
DE ROL VAN VROUWEN BINNEN DE JIHAD IN HET VERLEDEN	5
WESTERSE VROUWEN IN DE STRIJDGEBIEDEN VAN IS	6
DE ROL VAN VROUWEN VANUIT HET THUISLAND	6
CONCLUSIE	7
EXECUTIVE SUMMARY	8
JIHAD AND JIHADISM.....	8
CLASSICAL TEXTS ON THE ROLE OF WOMEN IN JIHAD.....	8
THE ROLE OF WOMEN WITHIN THE JIHAD IN THE PAST	8
WESTERN WOMEN IN IS-TERRITORY.....	9
FEMALE SUPPORT FROM THEIR HOME-COUNTRIES	10
CONCLUSION	11
INLEIDING.....	12
VROUWEN EN DE JIHAD VOLGENS DE KLASSIEKE TEKSTEN	14
WAT VERSTAAN WE ONDER JIHAD?	14
DE ROL VAN VROUWEN IN JIHAD VOLGENS DE KLASSIEKE TEKSTEN	14
DE LATERE DISCUSSIE	15
CONCLUSIE	15
DE ROL VAN VROUWEN IN DE JIHAD IN HET VERLEDEN.....	17
VROUWEN EN (ZELFMOORD) TERRORISME.....	17
VROUWEN IN HET JIHADISME IN HET VERLEDEN	17
<i>Tsjetsjenië</i>	17
<i>Al Qaeda</i>	18
<i>Hamas</i>	19
<i>Hezbollah</i>	20
<i>Jemaah Islamiyyah</i>	20
<i>Dukhtaran-e-Millat</i>	20
CASESTUDIE MALIKA EL-AROUD	21
CASESTUDIE VROUWEN RONDOM DE HOFSTADGROEP.....	22
<i>Wie waren de vrouwen van de Hofstadgroep</i>	23
<i>Wat was de rol van vrouwen in het netwerk?</i>	24
DE ROL VAN VROUWEN BINNEN IS.....	26
DE ROL VAN WESTERSE VROUWEN IN DE STRIJDGEBIEDEN.....	26
CASESTUDIE AQSA MAHMOOD	28
VROUWEN DIE VANUIT HET WESTEN DEELNEMEN AAN DE STRIJD.....	29
CONCLUSIE.....	33
BIBLIOGRAFIE.....	34

Samenvatting

Sinds het uitroepen van het kalifaat door Abu Bakr Al-Baghdadi op 29 juni 2014 zijn honderden westerse meisjes en vrouwen vertrokken richting Syrië en Irak om zich aan te sluiten bij de jihadistische strijd van Islamitische Staat (IS). Vanuit Nederland alleen al zijn meer dan vijftig vrouwen afgereisd.¹ Ook is van verscheidene Nederlandse vrouwen bekend dat zij vanuit Nederland actief betrokken zijn bij het propageren van de jihadistische strijd in Syrië en Irak. Dit riep bij de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (NCTV) de vraag op welke verschillende rollen vrouwen innemen binnen zowel de jihadistische beweging in het Westen als binnen IS in de strijdgebieden van Syrië en Irak. Dit rapport benadert deze vraag vanuit historisch perspectief. Door de verschillende rollen van vrouwen in de jihad in het verleden te belichten, kan de rol van meisjes en vrouwen omtrent IS in een bredere context worden geplaatst. Dit vergroot het inzicht in de mogelijke bijdrage van vrouwen aan de huidige jihadistische strijd.

Jihad en jihadisme

Onder deze jihadistische strijd wordt in dit rapport de gewapende strijd verstaan die jihadisten voeren tegen de, in hun ogen, vijanden van de islam. Het begrip jihad laat zich min of meer vertalen naar 'strijd', of 'worsteling'. Binnen de islam bestaat jihad uit twee delen. Aan de ene kant is het een innerlijke strijd om 'het juiste' te doen, een strijd tegen verleiding. Voor het merendeel van de moslimgemeenschap vormt deze innerlijke jihad een dagelijkse uiting van het geloof. Aan de andere kant betekent jihad een gewapende strijd, die wordt gevoerd ter verdediging van (het land van) de islam.² Wanneer in dit rapport wordt verwezen naar jihad wordt deze gewapende strijd ter verdediging van (het land van) de islam bedoeld en niet de innerlijke worsteling.

Hedendaagse jihadisten stellen deze vorm van jihad, in de betekenis van de heilige oorlog, centraal in hun overtuiging. Tot de jaren tachtig had het jihadisme een revolutionair karakter en werd de strijd op nationaal niveau gevoerd. Met de jihad in Afghanistan ontwikkelde het jihadisme zich tot een transnationale beweging met een sterk antiwesters karakter.³ Hedendaagse jihadisten verkondigen dat moslims wereldwijd worden onderdrukt. Zij propageren geweld tegen in hun ogen 'vijanden van de islam' en beschouwen de gewapende strijd als de enige wijze waarmee daadwerkelijk maatschappelijke en politieke veranderingen in overeenstemming met hun radicaal-religieuze (jihadistische) overtuiging bereikt kunnen worden.⁴ Niet alleen moeten moslims volgens jihadisten uitsluitend aan de *Ummah* (de moslimgemeenschap) loyaliteit betuigen, zij moeten tevens bereid zijn deze compromisloos te verdedigen.⁵ Binnen de jihadistische ideologie wordt deze gewapende strijd onder steeds meer omstandigheden, voor steeds meer doelen en tegen steeds meer tegenstanders als geoorloofd verklaard.⁶ Het is deze interpretatie van het jihadisme waaraan dit rapport refereert wanneer wordt gesproken over jihadisme, mondiaal jihadisme en jihadistische strijd.

Klassieke teksten over de rol van vrouwen in de jihad

Volgens de klassieke teksten namen vrouwen in de beginjaren van de Islam (de zevende eeuw) een ondersteunende rol in binnen de jihad. Zij zorgden voor gewonde strijders, brachten eten en drinken naar het strijdtoneel en spoorden hun mannelijke familieleden aan deel te nemen aan de jihad. Echter, de klassieke teksten refereren ook aan vrouwen die zelf actief meevochten tijdens de profetische periode. En hoewel Mohammed deze vrouwen nooit zou hebben opgeroepen tot deelname aan de strijd, zou hij hen wel hebben geprezen voor hun moed en toewijding.⁷ Latere invloedrijke jihadistische ideologen zouden eveneens hun bewondering voor deze vrouwen hebben uitgesproken, maar tegelijkertijd zouden zij benadrukken dat de rol van vrouwen in de jihad hoofdzakelijk ondersteunend dient te zijn.⁸ Slechts onder exceptionele omstandigheden zou van vrouwen worden verwacht dat zij het strijdtoneel betreden. Echter, wat precies onder deze exceptionele omstandigheden wordt verstaan, is niet vastgelegd. Toonaangevende wetsgeleerden hebben uiteenlopende juridische adviezen afgegeven aangaande de toelaatbaarheid van vrouwen in militante acties, inclusief zelfmoordacties.⁹ En ondanks dat de ambiguïteit omtrent de toelaatbaarheid van vrouwen in dergelijke acties de theologische ruimte biedt om vrouwen op een dergelijke manier in te zetten in de strijd, zijn vrouwen zelden

¹ "Leven bij IS, de mythe ontrafeld", *Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD)*, 12 Januari 2016, p. 6.

² "De gewelddadige jihad in Nederland, actuele trends in de Islamitisch-terroristische dreiging", *Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD)*, 2006, voetnoot 4.

³ Voor meer informatie over mondiaal jihadisme zie: T. Hegghammer, "Why jihad went global", *hegghammer.com*. Terug te vinden via: http://hegghammer.com/files/Hegghammer_-_IAS_Newsletter_-_Why_jihad_went_global.pdf

⁴ "De gewelddadige jihad in Nederland", *AIVD*, p. 11.

⁵ "Het mondiaal jihadisme, een fenomenanalyse en een reflectie op radicalisering", *Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (NCTV)*, november 2014, p. 10.

⁶ "Ideologie en strategie van het jihadisme", *Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding (NCTB)*, december 2009, p. 11.

⁷ N. Lahoud, "The neglected Sex: The jihadis' exclusion of women from Jihad", *Terrorism and political violence* 26:5, 2014, 780-802.

⁸ Ibid.

⁹ F. Qazi, "The Mujahidaat, tracing the early female warriors of Islam", in L. Sjoberg & C.E. Gentry eds. *Women, gender and terrorism*, Athens Georgia: University of Georgia Press, 2011, pp. 29-56, p. 32.

opgeroepen op deze wijze deel te nemen aan de jihad. In het oog springende uitzonderingen zijn al Qaeda Irak en de Tsjetsjeense separatisten, die beide vrouwen hebben ingezet in zelfmoordmissies.

De rol van vrouwen binnen de jihad in het verleden

Vrouwen hebben in de jihad in het verleden hoofdzakelijk een ondersteunende, faciliterende rol gespeeld. Zij voedden hun kinderen op volgens het jihadistische gedachtegoed, trouwden binnen het jihadistische netwerk, spoorden hun mannelijke familieleden aan deel te nemen aan de jihad en versterkten onderlinge banden tussen verschillende netwerken door middel van strategische huwelijken. De leidster van de radicaal Islamitische vrouwengroep Dukhtaran-e-Millat in Kashmir, Asiya Andrabi, stelde dat het de taak van vrouwen is hun mannen aan te moedigen en morele steun te verlenen zodat mannen hun strijd voort kunnen zetten.¹⁰ Een vrouwelijke sympathisant van Hamas verklaarde dat de jihad een religieuze plicht is en dat vrouwen dit idee voortdurend in de ziel van hun zonen moeten prenten.¹¹ De vrouwen van Hezbollah huwden binnen de beweging en stimuleren hun dochters hetzelfde te doen¹² en vrouwen binnen de Jemaah Islamiyyah versterken via strategische huwelijken de interne band tussen verschillende cellen.¹³

De ondersteunende rol van vrouwen gaat echter verder dan alleen een rol als echtgenote en moeder. Met name de opkomst van het internet heeft vrouwen de mogelijkheid geboden het jihadistische gedachtegoed op grotere schaal te propageren en te verspreiden. Zo zette de Belgisch-Marokkaanse Malika el-Aroud eigenhandig een jihadistisch onlinenetwerk op waarop zij de jihadistische strijd in Afghanistan tegen de Sovjet Unie propageerde en beelden en teksten deelde die het beeld dat moslims wereldwijd onrecht wordt aangedaan moesten onderstrepen.¹⁴ Ook de vrouwen rondom het Hofstadnetwerk waren actief in het verspreiden van dergelijke boodschappen, het online verheerlijken van de jihadistische strijd en het vertalen en verspreiden van jihadistische teksten.¹⁵ En via online magazines wezen vrouwelijke sympathisanten van al Qaeda andere vrouwen op hun religieuze plicht om de jihad te steunen.¹⁶

Daarbij hebben vrouwen zich in het verleden beziggehouden met het inzamelen van geld voor de jihad, het vergaren van strategische informatie, het smokkelen van wapens en explosieven en het verzorgen van gewonde strijders. Zo werd in 2010 de Saoedische Heila al Qussayer gearresteerd. Zij zou meer dan een kwart miljoen US-dollars hebben weten in te zamelen voor al Qaeda en hebben geholpen met het vervalsen van identiteitspapieren.¹⁷ Vrouwen binnen Hezbollah en de leden van de Dukhtaran-e-Millat smokkelden wapens, geld en berichten tussen de verspreide leden en groepen.¹⁸ Daarbij verzorgden vrouwelijke sympathisanten van Hezbollah gewonde strijders¹⁹ en zetten zij zich, net als de vrouwen van Hamas, in op sociaal vlak.²⁰

Tot slot hebben vrouwen in het verleden, zij het op een kleinere schaal, een rol gespeeld in het beramen van aanslagen. Zo belandde Aafia Siddique in 2003 op de Amerikaanse 'most wanted' lijst, nadat zij in verband werd gebracht met een geplande aanslag in Baltimore DC. Op haar naam waren onder andere nachtkijkers en handleidingen om bommen te maken gekocht.²¹ Ahlam al-Tamimi speelde een cruciale rol in de beraming van de zelfmoordaanslag door Hamas op de Sbarro pizzeria in Jeruzalem in 2001 waarbij vijftien doden en 130 gewonden vielen.²² En de Amerikaanse Colleen LaRose werd in verband gebracht met een poging tot een aanslag. Zij werd in 2009 gearresteerd en beschuldigd van onder meer

¹⁰ S. Parasahar, "Aatish-e-Chinar, in Kashmir, where women keep resistance alive", in Sjoberg & Gentry eds., *Women, gender and terrorism*, pp. 96-119, p. 105.

¹¹ "An interview with the mother of a suicide bomber", *MEMRI Jihad and Terrorism*, 19 juni 2002. In te zien via: <https://www.memri.org/reports/interview-mother-suicide-bomber>.

¹² "Every Woman, Women of Hezbollah", *Al Jazeera*, 2007. Terug te vinden via: <https://www.youtube.com/watch?v=hpz7eAe-gIc> (deel 1) and <https://www.youtube.com/watch?v=vFCOFt24LLE> (deel 2).

¹³ M. Bloom, *Bombshell, women and terrorism*, Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2011, pp. 173-196.

¹⁴ B. De Graaf, *Gevaarlijke vrouwen, tien militante vrouwen in het vizier*, Amsterdam: Uitgeverij Boom, 2012, pp. 189-215; Bloom, *Bombshell*, pp. 197-206.

¹⁵ J. Groen en A. Kranenberg, *Strijders van Allah, Radicale moslima's en het Hofstadnetwerk*, Amsterdam: J.M. Meulenhoff, 2006.

¹⁶ "Al-Shamikha, Al Qaeda Women's Magazine, Launches: Report", *Huffington Post*, 25 May 2011. Terug te vinden via: https://www.huffingtonpost.com/2011/03/14/al-shamikha-al-qaeda-womens-magazine_n_835572.html

¹⁷ R. Spencer, "'First lady of Al Qaeda' jailed for 15 years", *The Telegraph*, 30 oktober 2011. In te zien op: <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/saudiArabia/8858301/First-Lady-of-al-Qaeda-jailed-for-15-years.html>.

¹⁸ "Every Woman, Women of Hezbollah", *Al Jazeera*, 2007; Parasahar, "Aatish-e-Chinar", p. 104

¹⁹ Every Woman, Women of Hezbollah", *Al Jazeera*, 2007.

²⁰ Ibid., A. Abu Amer, "Women's roles in Hamas slowly evolve", *Al Monitor*, 2 maart 2015. In te zien via: <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2015/02/women--role-hamas-gaza-leadership-social-mobilization.html#ixzz4SdGF5FVS>

²¹ C. E. Gentry, "The neo-orientalist narratives of women's involvement in al Qaeda", in Sjoberg & Gentry eds., *Women, gender and terrorism*, pp. 176-195, p. 181

²² Bloom, *Bombshell*, pp.112-139.

samenzweering en beraming van een moordaanslag op de Zweeds cartoonist Lars Vilks vanwege zijn cartoons van de profeet Mohammed.²³

Westerse vrouwen in de strijdgebieden van IS

Vrouwen in de strijdgebieden van IS zijn in eerste instantie moeder en echtgenote. Hun taak is om hun mannen te ondersteunen en hun kinderen volgens de jihadistische ideologie op te voeden. Daarbij spelen vrouwen ondersteunende rollen in administratieve, sociale, educatieve, medische en logistieke functies.²⁴ Hun meest zichtbare rol is als propagandisten van de jihad. Op hun sociale media-accounts benadrukken vrouwen de (gepercipieerde) stigmatisering van moslims wereldwijd, wijzen zij westerse waarden af, propageren zij dat het Westen oorlog voert tegen de Islam, verheerlijken zij de jihad, moedigen zij anderen aan de jihad te steunen en om geweld te gebruiken tegen de in hun ogen vijanden van de Islam. Daarbij rekruteren zij anderen voor de jihad in Syrië en Irak en geven zij advies over hoe het beste de reis naar het kalifaat te ondernemen.²⁵

Op verschillende accounts van vrouwen en meisjes wordt geweld door jihadisten, waaronder onthoofdingen, verheerlijkt. Daarbij geven een aantal van hen aan zelf deel te willen nemen aan dergelijke gewelddadigheden. De Britse Khadiya Dare schrijft dat zij de eerste vrouw wil zijn die een ongelovige onthoofdt²⁶, en de Britse Sally Jones stelde een 'kill list' op en schrijft dat ze christenen wil onthoofden.²⁷ Het is echter vrouwen (nog) niet toegestaan deel te nemen aan dergelijke acties. Wel krijgen vrouwen bij aankomst een training in het gebruik van wapens, voornamelijk om zichzelf te kunnen verdedigen. De meest militante rol die vrouwen binnen de strijdgebieden van IS in kunnen nemen is binnen een vrouwenbrigade, zoals de al-Khansaa brigade. Deze brigade, die alleen uit vrouwen bestaat, fungeert als een soort zedenpolitie. De vrouwen krijgen een training in het omgaan met een vuurwapen en patrouilleren hiermee over straat. Daarbij zou de groep mogelijke spionnen en vijanden van IS aangeven en geven zij lijfstraffen aan vrouwen die de door IS gestelde (kleding)voorschriften niet naleven.²⁸ Wie er precies deel uit maken van deze brigade is niet geheel duidelijk. Naar alle waarschijnlijkheid gaat het om vijftientig tot dertig vrouwen, waaronder in ieder geval vier Britse en één Nederlandse vrouw.²⁹

Tot slot wijzen onderzoekers op de toegevoegde waarde van de aanwezigheid van (westerse) vrouwen voor IS in hun gebied. Dat honderden westerse vrouwen hun thuisland verlaten om zich bij IS aan te sluiten onderschrijft voor IS de retoriek dat hun waarden superieur zijn aan westerse waarden.³⁰ Daarbij ondersteunt de aanwezigheid van vrouwen in het gebied de claim dat IS geen terroristische organisatie is, maar een rechtmatige staat waarbij iedere moslim zich zou moeten aansluiten.³¹

De rol van vrouwen vanuit het thuisland

Vrouwen die wel sympathiseren met IS maar die niet zelf afreizen naar de strijdgebieden zijn eveneens actief in het verspreiden van het jihadistische gedachtegoed en het propageren van geweld. Op sociale media-accounts verheerlijken zij de jihad, verspreiden het jihadistische gedachtegoed, overtuigen anderen de jihad te steunen en propageren geweld tegen westerse doelen. Ook komen zij samen in besloten studiegroepen, veelal tijdens zogenaamde huiskamerlezingen, waar de jihadistische strijd wordt verheerlijkt.³² Daarbij zijn vrouwen betrokken bij het faciliteren van de jihad vanuit hun thuisland, onder andere door het financieren van internationale strijders in Syrië en Irak en hen te voorzien van militair materiaal.³³ Ook zijn er gevallen bekend van vrouwen die een centrale rol spelen

²³ M. Brunker, "‘Jihad Jane’ gets ten-year sentence for terror plot against cartoonist", *NBC News*, 6 januari 2014. In te zien via: <http://investigations.nbcnews.com/news/2014/01/06/22202049-jihad-jane-gets-10-year-sentence-for-terror-plot-against-cartoonist?lite>

²⁴ A. N. Spencer, "The hidden face of terrorism, an analysis of the women in Islamic State", *Journal of Strategic Security* 9:3, 2015, p. 86.

²⁵ L. Crooks, "Runaway British Jihadi bride writes shocking suitcase checklist for schoolgirls wanting to join ISIS", *Mirror*, 2 August 2015. Terug te vinden via: <http://www.mirror.co.uk/news/uk-news/runaway-british-jihadi-bride-writes-6179441>

²⁶ A. Baker, "How ISIS is recruiting women from around the world", *Time*, September 6, 2014. Terug te vinden via: <http://time.com/3276567/how-isis-is-recruiting-women-from-around-the-world/#3276567/how-isis-is-recruiting-women-from-around-the-world/>

²⁷ "ISIS, the British women supporters unveiled", *Channel Four*, <https://www.youtube.com/watch?v=V6e49yfPI7s>.

²⁸ Spencer, "The hidden face of terrorism", pp. 83-84.

²⁹ N. Culzac, "ISIS: British women led by Aqsa Mahmood 'running sharia police unit for Islamic State in Syria'", *Independent*, 8 September 2014. Terug te vinden via: <http://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/isis-british-women-running-sharia-police-unit-for-islamic-state-in-syria-9717510.html>; D. Weggemans, R. Peters, E. Bakker & R. de Bont, "Bestemming Syrië, een exploratieve studie naar de leefsituatie van Nederlandse 'uitreizigers' in Syrië", *Universiteit Leiden, Universiteit van Amsterdam, Rechtbank Rotterdam*, 3 januari 2016, p. 52.

³⁰ A. Perešin and A. Cervone, "The Western Muhajirat of ISIS", *Studies in Conflict and Terrorism*, 38: 7, 2015, p. 6.

³¹ Aldus Melanie Smith van het ICSR in een artikel van *De Tijd*: P. Blasic, "Schokkend, IS werft jonge vrouwen voor jihad via sociale media", *HP de Tijd*, 27 oktober 2014. Terug te vinden via: <http://www.hpdetijd.nl/2014-10-27/schokkend-werft-jonge-vrouwen-voor-jihad-via-social-media/>

³² "ISIS, the British women supporters unveiled", *Channel Four*.

³³ A. Alexander, "Cruel intentions, female jihadists in America", *Program on extremism, the George Washington University*, november 2016 p. 12.

in jihadistische netwerken en van vrouwen die verantwoordelijk zijn voor het rekruteren van zowel mannen als vrouwen voor de jihad in Syrië en Irak.³⁴

Naast deze ondersteunende rollen zien we ook een aantal vrouwen die actief betrokken waren bij het plannen dan wel uitvoeren van aanslagen. In de Verenigde Staten werden in april 2015 twee vrouwen, Asia Siddique en Noelle Velentzas, gearresteerd vanwege hun mogelijke betrokkenheid bij een geplande aanslag met een zelf gefabriceerd explosief.³⁵ Op 22 december 2015 schoten in San Bernidino Californië Tasfeen Malik en haar man Syed Farook veertien mensen dood en verwonden tweeëntwintig anderen.³⁶ Ook dichterbij huis zijn vrouwen bij gewelddadige aanslagen betrokken. In september 2016 verijdelde de Franse autoriteiten een aanslag waarbij een cel bestaande uit vier vrouwen betrokken was.³⁷ Los van de directe dreiging die uitgaat van vrouwen die betrokken zijn bij gewelddadige acties, hebben deze vrouwen ook een aanzienlijke propagandawaarde voor IS. Door de bereidheid van vrouwen om geweld te gebruiken te benadrukken, en door te stellen dat vrouwen de taak van de mannen overnemen omdat mannen 'te laf' zijn om iets te ondernemen, worden mannen aangespoord aan hun verplichting tot het voeren van jihad te voldoen.³⁸ Opmerkelijk hierbij is dat IS de acties van deze vrouwen niet veroordeelt, ondanks dat IS vrouwen niet specifiek oproept tot dergelijk geweld en ondanks dat verschillende vrouwen zelf aangeven dat zij nog geen toestemming hebben deel te nemen aan dit soort acties.

Conclusie

De ambiguïteit in zowel de klassieke teksten als in de uitspraken van jihadistische ideologen omtrent vrouwen in militante missies biedt jihadistische bewegingen de theologische ruimte om vrouwen toe te laten tot dergelijke missies. Tot op heden hebben slechts enkele bewegingen vrouwen op die manier ingezet. Dat betekent niet dat vrouwen niet tot een militante rol bereid zouden zijn, zowel in het verleden als in het huidige mondiaal jihadisme geven vrouwen aan bereid te zijn tot gewelddadige acties, mochten zij daartoe worden opgeroepen. Tot die tijd hebben vrouwen hoofdzakelijk een ondersteunende en faciliterende positie. Hun inbreng is daarmee van een andere aard dan die van mannen.

Vrouwen kunnen een rol spelen in het in stand houden, uitdragen en propageren van het jihadistische gedachtegoed. Zij dragen zorg voor de volgende generatie jihadisten en kunnen – via strategische huwelijken – onderlinge banden binnen jihadistische netwerken en groepen versterken. Daarbij kunnen vrouwen ondersteunende logistieke functies vervullen, zoals het distribueren van geld, goederen, wapens en berichten. Deze ondersteunende positie van vrouwen blijft in de beschouwing van het mondiaal jihadisme vaak onderbelicht. Dit komt deels omdat de nadruk veelal ligt op diegenen die daadwerkelijk aanslagen plegen of aansturen. Dit domein wordt binnen het mondiaal jihadisme tot de dag van vandaag door mannen gedomineerd. Door het mondiaal jihadisme op deze 'smalle' manier te benaderen, blijft de groep die de strijd (onder)steunt vaak onderbelicht.

Wanneer het mondiaal jihadisme op een 'breder' niveau wordt beschouwd, wordt het aandeel dat vrouwen kunnen hebben zichtbaar. Deze inbreng van vrouwen is niet ondergeschikt aan die van mannen, of minder belangrijk. Het is eveneens een onterechte conclusie om vrouwen als belangrijker, of 'gevaarlijker' dan mannen te beschouwen. Dit zou zelfs een averechts effect kunnen hebben. De suggestie of indruk dat er sprake zou zijn van buitenproportionele acties tegen vrouwen zou de retoriek van jihadisten dat moslims wereldwijd worden onderdrukt en gestigmatiseerd kunnen versterken. Het zou de aantrekkingskracht tot het radicale gedachtegoed kunnen vergroten en zo jihadisten in de kaart kunnen spelen.

De bijdragen van vrouwen aan de jihadistische strijd in het verleden onderstrepen dat vrouwen een integraal onderdeel van de jihad vormen. Hun aandeel aan de jihad is daarmee niet belangrijker of minder belangrijk dan dat van mannen, maar complementair. Om de omvang en de dynamiek van het mondiaal jihadisme te begrijpen, is het daarom noodzakelijk de bijdrage van vrouwen te belichten. Deze 'brede' benadering voorziet in een meer volledige beschouwing van het mondiaal jihadisme.

³⁴ Zie bijvoorbeeld de zaak van Fatima Aberkan, onder meer besproken in: G. Paelinck, "Ronselaar van terroristen Abbaou en Laachraoui krijgt maximumstraf", De Redactie.BE, 14 April 2016. Terug te vinden via: <http://deredactie.be/cm/vrtnieuws/regio/brussel/1.2629018>.

³⁵ Alexander, "Cruel intentions", p. 7.

³⁶ P. St. Claire, G. Botelho and R. Ellis, "San Bernidino shooter Tashfeen Malik: Who was she?", CNN, 8 december 2015. Terug te vinden via: <http://edition.cnn.com/2015/12/06/us/san-bernardino-shooter-tashfeen-malik/>

³⁷ P. Giesen, "In Parijs opgepakte vrouwelijke terroristen 'aangestuurd door IS'", De Volkskrant, 9 september 2016. Terug te vinden via: <http://www.volkskrant.nl/buitenland/in-parijs-opgepakte-vrouwelijke-terroristen-aangestuurd-door-is-a4373243/>; A. Chrisafis, "Cell of French women guided by ISIS behind failed Notre Dame attack", The Guardian, 9 september 2016. Terug te vinden via: <https://www.theguardian.com/world/2016/sep/09/cell-of-french-women-radicalised-by-isis-behind-failed-notre-dame-attack>

³⁸ S. Seelow, Derrière l'affaire de l'Essonne, l'importance du djihad des femmes, Le Monde, 10 September 2016. Terug te vinden via: http://www.lemonde.fr/police-justice/article/2016/09/10/derriere-l-affaire-de-l-essonne-l-importance-du-djihad-des-femmes_4995478_1653578.html; Dabiq Issue 13, p. 3. In te zien via The Clarion Project: <https://www.clarionproject.org/factsheets-files/Issue-13-the-rafidah.pdf>.

Executive summary

With the proclamation of the Caliphate by Abu Bakr al Baghdadi on June 29th 2014, hundreds of Western women and girls have travelled, or attempted to travel to Syria and Iraq to join the Islamic State (IS). From the Netherlands, over fifty women have travelled to IS-controlled territory.³⁹ In addition, women and girls have been reported to actively engage in the (online) propagation and glorification of the jihad in Syria and Iraq. In light of these developments, the National Coordinator for Counterterrorism and Security (NCTV) raised the question what roles women play in jihadist movements in both the Western world as in IS-controlled territory in Syria and Iraq. The following report approaches this question from a historical perspective, zooming in on women's roles in other jihadist movements in the past before exploring women's roles in the current jihad in Syria and Iraq. This broader approach to the topic allows for a wider understanding of the phenomenon.

Jihad and Jihadism

Jihad can generally be translated as struggle. Within the Islam, there is a distinction between two forms of jihad. There is the inner struggle to do 'the right thing', a struggle against temptation. For the majority of the Muslim community, this inner jihad is a daily practice of their faith. The term jihad is also used to refer to the armed struggle waged to defend (the land of) Islam.⁴⁰ When this report refers to jihad, it refers to this armed struggle in defence of (the land of) Islam and not to the inner struggle. The global jihadist ideology places this interpretation of jihad as a holy war waged against the enemies of Islam central in its convictions and considers it the only way to achieve societal and political change in accordance with the radical-religious principles.⁴¹ Until the 1980s, jihadists fought revolutionary wars in their home countries. With the jihad in Afghanistan, the movement developed into a transnational ideology with strong anti-Western viewpoints.⁴² In the eyes of present-day jihadists, Muslims should pledge unconditional alliance to the *Ummah* (the global Muslim community) and defend the *Ummah* at any cost. Within the jihadist ideology, this armed struggle is considered justified against wide-ranging targets and opponents.⁴³ When this report refers to (global) jihadism or the jihadist struggle, it refers to this interpretation of jihad.

Classical texts on the role of women in jihad

In the early years of Islam (seventh century), women played a supportive role in jihad. They took care of the wounded fighters, brought food and water to the battlefield and encouraged their family members to support the struggle. However, the classical texts also refer to women who fought during the prophetic era. While these women were never commanded by the prophet Mohammed to do so, he was said to have praised them for their sacrifice and bravery.⁴⁴ Modern influential ideologues and clerics similarly express their admiration for these women, but at the same time, stress the role of women in jihad should primarily be supportive.⁴⁵ Only under exceptional circumstances are women expected to actively partake in the militant struggle. However, what these exceptional circumstances entail is not explicitly specified. So far, leading clerics have offered varying legal opinions regarding the permissibility of female militants/suicide bombers.⁴⁶ And while the ambiguity regarding the permissibility of women fighting in jihad provides the theological space for women to participate in militant acts, few ideologues and leaders have specifically called on women to do so. Notorious exceptions are Al Qaeda Iraq and Chechen jihadists, who have both deployed women as suicide bombers.

The role of women within the jihad in the past

In the past, women have mostly played supportive roles in the jihad and have been notably underrepresented in both operational and leadership positions. They raised their children according to the jihadist believes, married men within the jihadi network, encouraged their male family-members to join the jihad and strengthened internal bonds between different jihadi cells through strategic marriages. The leader of the Dukhtar-e-Millat in Kashmir, Asiya Andrabi, argued it is a woman's duty to encourage and support men to fulfil their duty in jihad.⁴⁷ A female member of Hamas once said

³⁹ "Leven bij IS, de mythe ontrafeld", *Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD)*, 12 January 2016, p. 6.

⁴⁰ "De gewelddadige jihad in Nederland, actuele trends in de Islamitisch-terroristische dreiging", *Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD)*, 2006, footnote 4.

⁴¹ "De gewelddadige jihad in Nederland", *AIVD*, p. 11.

⁴² For further reading on global jihadism find: T. Hegghammer, "Why jihad went global", *hegghammer.com*. Available at: http://hegghammer.com/files/Hegghammer_-_IAS_Newsletter_-_Why_jihad_went_global.pdf

⁴³ "Ideologie en strategie van het jihadisme", *Nationaal Coördinator Terrorisbestrijding (NCTB)*, December 2009, p. 11.

⁴⁴ N. Lahoud, "The neglected Sex: The jihadis' exclusion of women from Jihad", *Terrorism and political violence* 26:5, 2014, 780-802.

⁴⁵ *Ibid.*

⁴⁶ F. Qazi, "The Mujahidaat, tracing the early female warriors of Islam", in L. Sjoberg & C.E. Gentry eds. *Women, gender and terrorism*, Athens Georgia: University of Georgia Press, 2011, pp. 29-56, p. 32.

⁴⁷ S. Parasahar, "Aatish-e-Chinar, in Kashmir, where women keep resistance alive", in Sjoberg & Gentry eds., *Women, gender and terrorism*, pp. 96-119, p. 105.

women have the responsibility to continuously remind their sons of their religious obligation to partake in jihad.⁴⁸ The women of Hezbollah choose their partners in marriage within the movement and encouraged their daughters to do the same⁴⁹ and through strategic marriages, women within the Jemaah Islamiyyah have kept different cells and networks together.⁵⁰

The supportive role of women, however, exceeds that of mother and wife. Especially the introduction of the Internet has provided women with the ability to propagate and disseminate the jihadi ideology on an unprecedented scale, reaching out to both men and women. For example, the Belgian-Moroccan Malika el-Aroud singlehandedly ran an online jihadist network on which she glorified the jihad in Afghanistan against the Soviet Union, propagated jihadi ideology and disseminated messages and images that underscored her conviction of the worldwide suppression of Muslims.⁵¹ Like el-Aroud, the women circling the Dutch Hofstadgroup were highly active online and disseminated inflammatory material, glorified jihadi violence and translated and spread jihadist texts.⁵² And female supporters of al Qaeda have been known to reach out to other women through online glossy magazines in which they reminded other women of their religious obligation to support the jihad.⁵³

Women have also raised funds, collected strategic information, smuggled weapons and explosives and took care of wounded fighters to support the jihad. In 2010, the Saudi Heila al-Qussayer was arrested and charged with raising over a quarter of a million US-Dollars for al Qaeda and forging identity-papers.⁵⁴ The women of Hezbollah and the female members of the Dukhtaran-e-Millat operated as couriers, transporting messages, money and weapons between different cells.⁵⁵ Also, female supporters of Hezbollah cared for wounded fighters⁵⁶ and, like the women of Hamas, have been involved in social activities.⁵⁷

Lastly, women have been involved in the plotting and execution of violent attacks, albeit on a smaller scale. Aafia Siddique ended up on the 2003 American Most Wanted List after she was linked to a planned attack in Baltimore D.C. Her name and email address were used to purchase equipment, manuals for assembling bombs and body armour.⁵⁸ Ahlam al-Tamimi played a crucial role in the planning of the suicide attack coordinated by Hamas on the Sbarro pizza place in Jerusalem in 2001 that killed fifteen and left 130 people wounded.⁵⁹ And the American Colleen LaRose was arrested in 2009 for her involvement in an attempted attack on the Swedish cartoonist Lars Vilks.⁶⁰

Western women in IS-territory

Like jihadi women in the past, female supporters of IS underline the value of their roles as mothers and wives. A British *muhajirah* (a woman who travelled to the caliphate) wrote on her Twitter account that it is a woman's duty to support her husband and to increase the *Ummah*.⁶¹ Women have also been known to take part in educative, administrative, logistical, social and medical positions.⁶² Their most visible role however, is as propagators of the jihad. On their social media accounts, women highlight the (perceived) stigmatisation of Muslims worldwide, reject Western values, propagate the West is waging a war against Islam, glorify the jihad and encourage the use of violence against proclaimed

⁴⁸ "An interview with the mother of a suicide bomber", *MEMRI Jihad and Terrorism*, 19 June 2002. Accessed through: <https://www.memri.org/reports/interview-mother-suicide-bomber>.

⁴⁹ Every Woman, Women of Hezbollah", *Al Jazeera*, 2007. Accessed through: <https://www.youtube.com/watch?v=hpz7eAe-glg> (part 1) and <https://www.youtube.com/watch?v=vFCOFt24LLE> (part 2).

⁵⁰ M. Bloom, *Bombshell, women and terrorism*, Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2011, pp. 173-196.

⁵¹ B. De Graaf, *Gevaarlijke vrouwen, tien militante vrouwen in het vizier*, Amsterdam: Uitgeverij Boom, 2012 pp. 189-215; Bloom, *Bombshell*, pp. 197-206.

⁵² J. Groen and A. Kranenberg, *Women warriors for Allah, An Islamist network in the Netherlands*, translated by Robert Naborn, 2012.

⁵³ "Al-Shamikhah, Al Qaeda Women's Magazine, Launches: Report", Huffington Post, 25 May 2011. Accessed at: https://www.huffingtonpost.com/2011/03/14/al-shamikhah-al-qaeda-womens-magazine_n_835572.html

⁵⁴ R. Spencer, "'First lady of Al Qaeda' jailed for 15 years", *The Telegraph*, 30 October 2011. Accessed through: <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/saudi-arabia/8858301/First-Lady-of-al-Qaeda-jailed-for-15-years.html>.

⁵⁵ "Every Woman, Women of Hezbollah", *Al Jazeera*, 2007; Parasahar, "Aatish-e-Chinar", p. 104

⁵⁶ "Every Woman, Women of Hezbollah", *Al Jazeera*, 2007.

⁵⁷ Ibid.; A. Amer, "Women's roles in Hamas slowly evolve", *Al Monitor*, 2 March 2015. Accessed through: <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2015/02/women--role-hamas-gaza-leadership-social-mobilization.html#ixzz4SdGF5FVS>

⁵⁸ C. E. Gentry, "The neo-orientalist narratives of women's involvement in al Qaeda", in Sjoberg & Gentry eds., *Women, gender and terrorism*, pp. 176-195, p. 181.

⁵⁹ Bloom, *Bombshell*, pp.112-139.

⁶⁰ M. Bruner, "'Jihad Jane' gets ten-year sentence for terror plot against cartoonist", *NBC News*, 6 January 2014. Accessed through: <http://investigations.nbcnews.com/news/2014/01/06/22202049-jihad-jane-gets-10-year-sentence-for-terror-plot-against-cartoonist?lite>

⁶¹ C. Hoyle, A. Bradford and R. Frenett, "Becoming Mulan? Female Western migrants to ISIS", *Institute for Strategic Dialogue*, 2015, pp. 31-32.

⁶² A. N. Spencer, "The hidden face of terrorism, an analysis of the women in Islamic State", *Journal of Strategic Security* 9:3, 2015, p. 86.

enemies of Islam. Women also play an important role in the recruitment of others for the jihad in Syria and Iraq and give tips on how to make the journey undetected.⁶³

Some women have expressed a desire to take part in acts of violence themselves. The British Khadiya Dare wrote she wanted to be the first woman to kill an unbeliever⁶⁴ and the British Sally Jones put together a kill list and wrote she wanted to decapitate Christians.⁶⁵ Women are not (yet) permitted to take part in militant operations, however many have received training in how to use fire-arms, mainly so that they are able to defend themselves if necessary. The closest women can get to militant action is as a member of the al-Khansaa brigade. This all-female brigade patrols the streets to ensure IS' strict regulations are followed, including the clothing regulations for women. They also check for spies and enemies of IS. The women of the brigade carry weapons and have been known to execute harsh sentences to offenders.⁶⁶ To what extent Western women are involved in these brigades is unclear. It is believed that of the approximately twenty-five to thirty members, at least one is Dutch and four are British.⁶⁷

Lastly, scholars point to added value for IS regarding female support and their presence in IS-territory. That hundreds of women have left the West to join IS boosts IS' rhetoric of Islamic superiority⁶⁸ and women's presence in IS-territory substantiates IS's claim of being an authentic state, rather than a terrorist organisation.⁶⁹

Female support from their home-countries

Like their 'sisters' who travelled to Syria and Iraq, women supporting IS from their home countries are highly active online. They glorify the jihad, spread the ideology, convince others to join them and propagate violence against Western targets on their social media accounts. In closed study groups, often organised in their homes, women come together to discuss the jihadi ideology.⁷⁰ In addition, women have been known to be involved in facilitating the jihad from their home countries by financing international fighters in Syria and Iraq and by providing them with military equipment.⁷¹ There are also cases of women playing key-roles in jihadist networks and of women recruiting others, both men and women, for the jihad in Syria and Iraq.⁷²

Besides these supportive roles, women in the Western world have been involved in the planning and/or execution of attacks. In April 2015, the United States arrested Asia Siddique and Noelle Valentzas for their alleged involvement in a planned attack with a home-made explosive device.⁷³ On December 22th of 2015, Tasfeen Malik and her husband Syed Farook killed fourteen people and left twenty-two wounded in their attack in San Bernidino California.⁷⁴ Also in Europe women have been involved in violent attacks. In September 2016, the French authorities foiled an attack involving an all-female cell of four women in Paris.⁷⁵ In addition to the direct threat posed by women involved in the planning and execution of violent attacks, these women have substantial propaganda value for IS. Women's willingness to use violence is utilised in IS rhetoric aimed to shame men into participating in the jihad.⁷⁶ It is interesting to note that, while IS has not called on women to take part in the fighting,

⁶³ L. Crooks, "Runaway British Jihadi bride writes shocking suitcase checklist for schoolgirls wanting to join ISIS", *Mirror*, 2 August 2015. Accessed through: <http://www.mirror.co.uk/news/uk-news/runaway-british-jihadi-bride-writes-6179441>

⁶⁴ A. Baker, "How ISIS is recruiting women from around the world", *Time*, September 6, 2014. Accessed through: <http://time.com/3276567/how-isis-is-recruiting-women-from-around-the-world/#3276567/how-isis-is-recruiting-women-from-around-the-world/>

⁶⁵ "ISIS, the British women supporters unveiled", *Channel Four*, <https://www.youtube.com/watch?v=V6e49yfPI7s>.

⁶⁶ Spencer, "The hidden face of terrorism", pp. 83-84.

⁶⁷ N. Culzac, "ISIS: British women led by Aqsa Mahmood 'running sharia police unit for Islamic State in Syria'", *Independent*, 8 September 2014. Accessed through: <http://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/isis-british-women-running-sharia-police-unit-for-islamic-state-in-syria-9717510.html>; D. Weggemans, R. Peters, E. Bakker & R. de Bont, "Bestemming Syrië, een exploratieve studie naar de leefsituatie van Nederlandse 'uitreizigers' in Syrië", *Universiteit Leiden, Universiteit van Amsterdam, Rechtbank Rotterdam*, 3 January 2016, p. 52.

⁶⁸ A. Perešin and A. Cervone, "The Western Muhajirat of ISIS", *Studies in Conflict and Terrorism*, 38: 7, 2015, p. 6.

⁶⁹ P. Blasic, "Schokkend, IS werft jonge vrouwen voor jihad via sociale media", *HP de Tijd*, 27 October 2014. Accessed through: <http://www.hpdetijd.nl/2014-10-27/schokkend-werft-jonge-vrouwen-voor-jihad-via-social-media/>

⁷⁰ "ISIS, the British women supporters unveiled", *Channel Four*.

⁷¹ A. Alexander, "Cruel intentions, female jihadists in America", *Program on extremism, the George Washington University*, November 2016 p. 12.

⁷² See for example the case of Fatima Aberkan discussed in: G. Paelinck, "Ronselaar van terroristen Abbaoud en Laachraoui krijgt maximumstraf", *De Redactie*.BE, 14 April 2016. Accessed through: <http://deredactie.be/cm/vrtnieuws/regio/brussel/1.2629018>.

⁷³ Alexander, "Cruel intentions", p. 7.

⁷⁴ P. St. Claire, G. Botelho and R. Ellis, "San Bernidino shooter Tashfeen Malik: Who was she?", *CNN*, 8 December 2015. Accessed through: <http://edition.cnn.com/2015/12/06/us/san-bernardino-shooter-tashfeen-malik/>

⁷⁵ P. Giesen, "In Parijs opgepakte vrouwelijke terroristen 'aangestuurd door IS'", *De Volkskrant*, 9 September 2016. Accessed through: <http://www.volkskrant.nl/buitenland/in-parijs-opgepakte-vrouwelijke-terroristen-aangestuurd-door-1s-a4373243/>; A. Chrisafis, "Cell of French women guided by ISIS behind failed Notre Dame attack", *The Guardian*, 9 September 2016. Accessed through: <https://www.theguardian.com/world/2016/sep/09/cell-of-french-women-radicalised-by-isis-behind-failed-notre-dame-attack>

⁷⁶ S. Seelow, "Derrière l'affaire de l'Essonne, l'importance du djihad des femmes", *Le Monde*, 10 September 2016. Accessed through: <http://www.lemonde.fr/police-justice/article/2016/09/10/derriere-l-affaire-de-l-essonne-l-importance-du-djihad>

women who do are celebrated for their actions, rather than rejected for violating IS instructions on this subject.

Conclusion

The ambiguity in both the classical texts as in the legal opinions provided by jihadist ideologues regarding the permissibility of women in militant operations affords jihadist movements the theological space to allow women in combat missions. So far, only few jihadist movements have allowed women in such operations. This is not to say women are not willing to take on combatant roles, both in the past as in the present global jihadist movement have women expressed the willingness to carry out violent acts, if they are called upon to do so. Until then, women play predominantly supportive and facilitative roles. Their position in jihad, therefore, generally differs from that of men.

Women can play a role in maintaining and propagating the jihadist ideology by raising the next generation of jihadist fighters, by disseminating the jihadist message and convincing others to support the jihad and, through strategic marriages, by strengthening internal bonds between jihadist networks and groups. They can play facilitating roles by raising funds and by transporting messages, weapons and goods. This supportive position of women often remains overlooked in the general approach to global jihadism. Partly, this can be explained by the predominant focus on perpetrators and leaders, positions generally filled by men. This 'narrow' approach to jihadism overlooks the broader support-base of the movement in which women are mainly active. A 'broad' approach to the phenomenon reveals these contributions of women. Women's roles in jihad are not subjugated, or less important than men's. It would, however, also be incorrect to consider women's roles more important, or more 'dangerous' than men's. Such a conjecture can even be counter-effective, as a disproportionate targeting of women could reinforce the jihadist rhetoric that Muslims are stigmatised and suppressed. It could augment the appeal of the radical ideology and subsequently work in the advantage of jihadists.

Women's past contributions to jihad underscore that women form an integral part of jihad. Their position is neither more, nor less important than men's, it is complementary. Understanding the dynamics of global jihadism requires the recognition of women's different roles in, and their relevance to the jihad. This 'broad' approach, exceeding the principal focus on perpetrators and leaders, contributes to a more complete understanding of global jihadism.

Inleiding

Sinds het uitroepen van het kalifaat door Abu Bakr Al-Baghdadi op 29 juni 2014 zijn honderden westerse meisjes en vrouwen vertrokken richting Syrië en Irak om zich aan te sluiten bij de jihadistische strijd van Islamitische Staat (IS). Onder deze jihadistische strijd wordt in dit rapport de gewapende strijd verstaan die jihadisten voeren tegen de, in hun ogen, vijanden van de islam. Het begrip jihadisme ontleent zich aan het concept jihad, dat zich min of meer laat vertalen naar ‘strijd’, of ‘worsteling’. Binnen de islam bestaat jihad uit twee delen. Aan de ene kant is het een innerlijke strijd om ‘het juiste’ te doen, een strijd tegen verleiding. Aan de andere kant betekent jihad een gewapende strijd, die wordt gevoerd ter verdediging van (het land van) de islam.⁷⁷ Wanneer in dit rapport wordt verwezen naar jihad wordt deze gewapende strijd ter verdediging van (het land van) de islam bedoeld en niet de innerlijke worsteling. Met mondiaal jihadisme, jihadistische strijd en jihadisme wordt gerefereerd aan de jihadistische ideologie die de betekenis van de heilige oorlog centraal stelt in de overtuiging en die geweld propageert tegen de ‘vijanden van de islam’. Dit jihadisme had tot de jaren tachtig een revolutionair karakter en beperkte zich tot nationaal niveau. Sinds de jihad in Afghanistan heeft het jihadisme zich tot een transnationale beweging ontwikkeld met een sterk antiwesters karakter en spreken we van mondiaal jihadisme.⁷⁸

Volgens de meest recente berichten van de AIVD ligt het aantal vrouwen dat zich alleen al vanuit Nederland heeft aangesloten bij de jihadistische strijd in de strijdgebieden in Syrië en Irak over de vijftig.⁷⁹ De aantallen uit Frankrijk liggen nog vele malen hoger, rond de tweehonderd.⁸⁰ Nooit eerder reisden vrouwen uit verschillende delen van de wereld op een dergelijke schaal af om zich aan te sluiten bij een gewelddadige strijd. Ook is van een aantal vrouwen bekend dat zij vanuit hun thuisland de jihadistische strijd steunen. Deze ontwikkeling riep bij de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (NCTV) de vraag op welke verschillende rollen vrouwen in kunnen nemen binnen zowel de jihadistische beweging in het Westen als binnen IS in de strijdgebieden van Syrië en Irak. Dit rapport benadert deze vraag vanuit historisch perspectief. Deze achtergrond en verdieping biedt een aanvulling op de reeds bestaande onderzoeken naar de rol van vrouwen binnen IS en plaatst de huidige ontwikkelingen in een bredere context. Het vergroot zo het begrip van en inzicht in de mogelijke bijdrage van vrouwen aan de huidige jihadistische strijd.

De volgende onderzoeksvraag staat in dit rapport centraal.

- Welke verschillende rollen kunnen vrouwen innemen zowel binnen de jihadistische beweging in het Westen als binnen Islamitische Staat (IS) in de strijdgebieden van Syrië en Irak?

Het onderzoek valt uiteen in de volgende deelvragen:

- Wat wordt bedoeld met ‘de jihad’ en jihadisme?
- Wat zeggen de religieuze, klassieke teksten over de rol van vrouwen in de jihad?
- Welke rollen hebben vrouwen in het verleden ingenomen in de jihadistische strijd?
- Welke rollen vervullen westerse, en in het bijzonder Nederlandse vrouwen gelieerd aan IS in de strijdgebieden van Syrië en Irak?
- Welke rollen vervullen westerse, en in het bijzonder Nederlandse vrouwen gelieerd aan IS vanuit het Westen?
- Hoe wordt binnen het mondiale jihadisme gereageerd op vrouwen die actief deelnemen aan de jihadistische strijd?

Het rapport begint met een korte inleiding van de begrippen jihad en jihadisme. Aan de hand van een beknopte literatuurstudie zal vervolgens worden ingegaan op de rol van vrouwen binnen de jihad volgens de religieuze, klassieke teksten. In het tweede hoofdstuk zal, aan de hand van de bestaande literatuur, uiteen worden gezet welke rollen vrouwen in het verleden in de jihadistische strijd hebben gespeeld. Hierbij worden verschillende bewegingen besproken die, naar eigen zeggen, een jihad voeren. Het doel van dit onderdeel is om een zo breed mogelijk beeld te verschaffen van de verschillende rollen die vrouwen in kunnen nemen in de jihad. De voorbeelden zijn dus illustratief bedoeld. Het tweede hoofdstuk zal afsluiten met twee casestudies: Malika el-Aroud en de vrouwen rondom de Hofstadgroep. Deze casestudies zijn geselecteerd omdat zij ten eerste dicht bij huis zijn en ten tweede omdat zij inzicht bieden in de mogelijke rollen van vrouwen. Daarbij is er bij beide zaken voldoende tijd verstreken waardoor er gedegen studies hebben kunnen plaatsvinden.

⁷⁷ “De gewelddadige jihad in Nederland, actuele trends in de Islamitisch-terroristische dreiging”, *Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD)*, 2006, voetnoot 4.

⁷⁸ Voor meer informatie over mondiaal jihadisme zie: T. Hegghammer, “Why jihad went global”, *hegghammer.com*. Terug te vinden via: http://hegghammer.com/files/Hegghammer_-_IAS_Newsletter_-_Why_jihad_went_global.pdf

⁷⁹ “Leven bij IS, de mythe ontrafeld”, *Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD)*, 12 Januari 2016, p. 6.

⁸⁰ B. Van Ginkel & E. Entenmann eds., “The Foreign fighters phenomenon in the European Union, profiles, threats and policies”, *ICCT Research Paper prepared for the Netherlands National Coordinator for Security and Counterterrorism on the occasion of the Dutch Presidency of the Council of the European Union*, April 2016, p. 31.

In het derde hoofdstuk zal vervolgens, aan de hand van mediaberichten en de bestaande literatuur over vrouwen binnen IS, de stap naar het heden worden gemaakt. In dit onderdeel zal eerst worden gekeken naar de rol van westerse vrouwen in de strijdgebieden van Syrië en Irak. Naast de verschillende voorbeelden die in dit onderdeel zullen worden besproken zal de casestudie van de Britse Aqsa Mahmood, over wie verreweg het meeste bekend is, meer verdieping bieden. Vervolgens zal worden gekeken naar de rollen van westerse vrouwen die niet zijn afgereisd maar die vanuit het Westen betrokken zijn bij activiteiten van IS. Hierbij zal onder andere dieper worden ingegaan op de vrijdelde aanslag in Parijs van september 2016 waarbij vier vrouwen betrokken waren en op het verhaal van de Belgisch-Marokkaanse Fatima Aberkan. Ook de documentaire van *Channel Four*: “British women supporting ISIS unveiled”, waarin een vrouwennetwerk van supporters van IS in Londen wordt geïnfiltrerd, zal hier worden besproken. Deze voorbeelden zijn geselecteerd omdat zij ten eerste de verschillende mogelijke rollen van vrouwen illustreren en ten tweede, meer praktisch van aard, omdat er over deze cases in open bronnen voldoende materiaal te vinden is. Het onderzoek sluit af met een conclusie. De geraadpleegde literatuur is terug te vinden in de bibliografie.

Vrouwen en de jihad volgens de klassieke teksten

Wat verstaan we onder jihad?

Zoals in de inleiding van dit rapport beschreven laat het begrip jihad zich min of meer vertalen naar 'strijd', of misschien beter gezegd, 'worsteling'. Binnen de islam bestaat jihad uit twee delen. Aan de ene kant is het een innerlijke strijd om het juiste te doen, een strijd tegen verleiding. Voor het merendeel van de moslimgemeenschap vormt deze innerlijke jihad een dagelijkse uiting van het geloof. Aan de andere kant betekent jihad een gewapende strijd, die wordt gevoerd ter verdediging van (het land van) de islam.⁸¹ In het verleden is verscheidene malen een jihad uitgeroepen ter verdediging van het islamitisch grondgebied of de *Ummah* (de universele moslimgemeenschap). Zo werd in 1881 in Soedan een jihad tegen de Britten uitgeroepen. In 1914 riep de Ottomaanse kalief moslims op zich te verenigen in een jihad tegen de Triple Entente tijdens de Eerste Wereldoorlog. Wanneer de dreiging voor de *Ummah* groot is, wordt de jihad *fard ayn*. Dit betekent dat de jihad een individuele verplichting is voor iedereen: mannen, vrouwen en kinderen (en in het verleden slaven). Iedereen dient deel te nemen en er is geen individuele toestemming nodig van een religieus leider, ouder, voogd of man. In eerste instantie geldt de jihad *fard ayn* voor iedereen die in het bedreigde territorium woont. Indien zij niet in staat zijn de aanval af te slaan, dan is het een verplichting voor iedere moslim die in de mogelijkheid is zich aan te sluiten, deel te nemen aan de strijd.⁸²

Hedendaagse jihadisten stellen deze vorm van jihad, in de betekenis van de heilige oorlog, centraal in hun overtuiging. Tot de jaren tachtig had het jihadisme een revolutionair karakter en werd de strijd op nationaal niveau gevoerd. Met de jihad in Afghanistan ontwikkelde het jihadisme zich tot een transnationale beweging met een sterk antiwesters karakter.⁸³ Jihadisten propageren dat moslims wereldwijd worden onderdrukt. Moslimburgers zouden lijden onder repressie van overheden die worden gesteund door westerse regeringen. Daarbij zouden westerse autoriteiten, volgens jihadisten, de religieuze identiteit van moslims onderdrukken en bestrijden. Jihadisten beschouwen de gewapende strijd als de enige wijze waarmee daadwerkelijk maatschappelijke en politieke veranderingen in overeenstemming met hun radicaal-religieuze (jihadistische) overtuiging bereikt kunnen worden.⁸⁴ Niet alleen moeten moslims volgens jihadisten uitsluitend aan de *Ummah* loyaliteit betuigen, zij moeten tevens bereid zijn deze compromisloos te verdedigen.⁸⁵ Binnen de jihadistische ideologie wordt deze gewapende strijd onder steeds meer omstandigheden, voor steeds meer doelen en tegen steeds meer tegenstanders als geoorloofd verklaard.⁸⁶ Het is deze interpretatie van het jihadisme waaraan dit rapport refereert wanneer wordt gesproken over jihadisme, mondiaal jihadisme en jihadistische strijd.

De rol van vrouwen in jihad volgens de klassieke teksten

In de islamitische theologie en doctrine is de rol van de vrouw in de gewelddadige strijd of jihad niet eenduidig. Uitspraken over haar rol zijn vaag, inconsistent en soms zelfs tegenstrijdig. In de klassieke teksten komen verschillende vrouwen voor die actief deelnamen aan de gewelddadige strijd. Zo zou Aisha de slag van de kameel hebben geleid (hoewel haar rol binnen de theologie wel omstreden is). Safiyah, een tante van de profeet Mohammed, zou een vijandige soldaat met een tentstok hebben neergestoken toen hij het kamp binnendrong waar zij de zorg droeg voor gewonde strijders. Umm Umarah verdedigde de profeet in de strijd van Uhud, waarbij ze meerderde verwondingen opliep en zelfs een arm verloor. En Khawlah bint Al-Azwar nam deel aan de strijd tegen het Byzantijnse rijk.⁸⁷ Hoewel de profeet Mohammed deze vrouwen niet aanspoorde om deel te nemen aan de strijd, roemde hij diegene die aan zijn zijde streden vanwege hun dapperheid en bereidheid offers te maken.⁸⁸ Tot de dag van vandaag worden deze vrouwen geëerd en door veel aanhangers binnen het jihadisme als iconische voorbeelden gezien.⁸⁹

Deze vrouwen vormen echter een uitzondering. De meeste vrouwen namen in de vroege strijd een meer ondersteunende rol in. Hazrat Asmaa zou tegen haar zoon gezegd hebben dat het beter is te sterven in strijd voor een eervol bestaan, dan te leven in een vernederende vrede. Daarbij zou ze hebben gezegd

⁸¹ "De gewelddadige jihad in Nederland", *AIVD*, voetnoot 4.

⁸² N. Lahoud, "The neglected sex: the jihadi's exclusion of women from jihad", *Terrorism and political violence*, 26:5, 2014, pp. 780-802, p. 781.

⁸³ Voor meer informatie over mondiaal jihadisme zie: T. Hegghammer, "Why jihad went global", *hegghammer.com*. Terug te vinden via: http://hegghammer.com/files/Hegghammer_-_IAS_Newsletter_-_Why_jihad_went_global.pdf

⁸⁴ "De gewelddadige jihad in Nederland", *AIVD*, p. 11.

⁸⁵ "Het mondiaal jihadisme, een fenomenanalyse en een reflectie op radicalisering", *Nationaal Coördinator Terrorisbestrijding en Veiligheid (NCTV)*, November 2014.

⁸⁶ "Ideologie en strategie van het jihadisme", *Nationaal Coördinator Terrorisbestrijding (NCTB)*, december 2009, p. 11.

⁸⁷ F. Qazi, "The Mujahidaat, tracing the early female warriors of Islam", in L. Sjoberg & C.E. Gentry eds., *Women, Gender and Terrorism*, Athens Georgia: University of Georgia Press, 2011, pp. 29-56, pp. 33-35.

⁸⁸ Lahoud, "The neglected sex", p. 793.

⁸⁹ K. von Knop, "The female jihad: Al Qaeda's women", *Studies in Conflict & Terrorism*, 30, 2007, pp. 397-414, p. 407.

dat het haar grootste eer zou zijn als hij een martelarendood zou sterven.⁹⁰ Een andere moeder zou tegen haar zoon hebben gezegd dat hij moest gaan vechten, en dat hij nooit lafhartigheid mocht tonen. Hij moest moedig vechten en als hij zou vluchten van de strijd, zou ze hem nooit meer willen zien.⁹¹ In haar artikel over de rol van vrouwen in de jihad in de klassieke periode concludeert Farhana Qazi dan ook dat de rol van de vrouw ondersteunend was en dat het werkelijke vechten door mannen werd uitgevoerd. In de profetische periode werd er van vrouwen niet verwacht dat ze meevochten, maar toen de overleving van moslims werd bedreigd, namen sommige vrouwen deel aan de strijd, zo schrijft zij.⁹² Hierin ligt de verklaring besloten voor de ogenschijnlijke tegenstrijdigheid wat betreft de rol van de vrouw in de jihad.

De latere discussie

In de moderne periode zijn er verschillende uitspraken terug te vinden over de rol van vrouwen in de jihad. Nelly Lahoud wijst op de ambigue positie van verschillende jihadistische ideologen ten aanzien van de positie van vrouwen binnen de jihad. Zij stelt dat met het uitroepen van de verplichte jihad, de deelname hieraan ook voor vrouwen een verplichting is waarvoor geen toestemming is vereist van een *mahram*, een mannelijke chaperonne. Toch worden, zo stelt ze, vrouwen zelden tot nooit aangemoedigd een militante positie in te nemen.⁹³ Ze verwijst hierbij naar verschillende theoretische grondleggers van het moderne jihadisme. Sheikh Abdullah Azzam riep vrouwen op hun zonen aan te moedigen het pad van god te kiezen, zo schrijft ze, maar gezwegen hebben over of vrouwen zelf mee dienen te vechten. Een andere invloedrijk figuur, Sayyed Imam al Sharif (Dr Fadl), zou verklaard hebben dat er geen *hadiths* (de overleveringen van de profeet Mohammed) bestaan waarin vrouwen worden opgeroepen deel te nemen aan de militaire strijd. Alleen ter zelfverdediging zouden vrouwen geweld moeten gebruiken. Zij zouden daarom volgens hem wel een militaire basistraining moeten krijgen, maar zij zouden zelf geen militaire missies mogen uitvoeren.⁹⁴

Yusuf al-Uyayri (1973-2003), de eerste leider van de Saoedische branche van al Qaeda en daarnaast een invloedrijke jihadistische ideoloog zou, zo schrijft Lahoud, de essentiële rol die vrouwen spelen benadrukt hebben en zelfs gesteld hebben dat het succes van de jihad staat of valt met de inzet van vrouwen. Hij zou benadrukt hebben dat zonder de belangrijke rol die heroïsche vrouwen hebben ingenomen in de vroeg-islamitische periode en zonder hun toewijding, de glorie en succes van de islam niet zouden zijn bereikt. Echter, ondanks zijn lovende woorden voor de vrouwelijke strijdsters uit deze periode, zou hij stellig benadrukt hebben dat een militaire inzet van vrouwen vandaag de dag niet gewenst is. Hij zou vrouwen dan ook alleen opgeroepen hebben hun rol als moeder, vrouw, zus en dochter in te nemen.⁹⁵

Volgens Lahoud zou Abu Musab al Zarqawi tot nu toe de enige jihadistische leider zijn geweest die expliciet vrouwen op heeft geroepen deel te nemen aan de militaire strijd. Al Zarqawi, de leider van al Qaeda Irak tot hij in 2006 werd omgebracht, verklaarde: *“if you (Muslim men) are not going to be chivalrous knights in this war, make way for the women to wage it. Yes by god, men have lost their manhood”*.⁹⁶ Lahoud stelt naar aanleiding van dit citaat de vraag of al Zarqawi niet meer geïnteresseerd was in het motiveren van mannen door hen op deze manier te beschamen dan in het werkelijk inzetten van vrouwen op het strijdtoneel.⁹⁷ Hoewel dit inderdaad zeer plausibel is, zijn onder zijn supervisie verschillende zelfmoordaanslagen gepleegd door vrouwen in Irak. Een strategie waar kern al Qaeda zich tot nog toe verre van heeft gehouden.⁹⁸ Zowel Osama bin Laden als zijn opvolger al Zawahiri benadrukken de rol van vrouwen als ondersteuners van de jihad, en roepen vrouwen niet op om een militaire rol te vervullen.⁹⁹

Conclusie

Concluderend kan gesteld worden dat de rol van vrouwen binnen de jihad en het aandeel dat zij kunnen hebben in militante operaties omstreden is. In de vroeg-islamitische periode droegen enkele vrouwen actief bij aan de jihadistische strijd, waarvoor zij nog altijd worden geëerd. Deze vrouwen vormden echter een uitzondering. Zowel in de klassieke teksten als in latere *fatwa's* (juridisch advies gegeven door een geaccepteerde islamitische autoriteit) wordt de rol van de vrouw in de militante jihad hoofdzakelijk als ondersteunend beschreven. Doordat in de verplichte jihad is opgenomen dat iedereen wordt geacht deel te nemen – mannen, vrouwen, kinderen (en vroeger) slaven – is er ruimte voor

⁹⁰ Qazi, “The Mujahidaat”, p. 35.

⁹¹ Ibid., p. 35.

⁹² Qazi, “The Mujahidaat”, pp. 33-35.

⁹³ Lahoud, “The neglected sex”.

⁹⁴ Ibid., p. 786.

⁹⁵ Ibid., pp. 786-788.

⁹⁶ Ibid., p. 788.

⁹⁷ Ibid., p. 789.

⁹⁸ Lahoud, “The neglected sex”, p. 783; Mia Bloom, *Bombshell, women and terrorism*, Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2011, p. 209; J. Stone and K. Pattillo, “Al Qaeda’s female suicide bombers”, in Sjoberg & Gentry eds., *Women, Gender and Terrorism*, pp. 159-175, p. 162.

⁹⁹ Lahoud, “The neglected sex”, p. 783.

vrouwen om onder exceptionele omstandigheden mee te vechten in de jihadistische strijd. Omdat die exceptionele omstandigheden niet specifiek zijn vastgelegd, hebben hedendaagse, jihadistische bewegingen de theologische ruimte vrouwen toe te laten tot gewelddadige acties.¹⁰⁰

Een onlinedocument genaamd *'sisters role in jihad'* vat dit mooi samen. De jihad, zo wordt gesteld, is zowel voor mannen als voor vrouwen een plicht en kan vergeleken worden met de plicht tot bidden, tot vasten gedurende de ramadan en tot het betalen van de *zakat*. Hier is geen toestemming van een *mahram* nodig en dat is dus ook niet nodig bij het voeren van jihad. De plicht voor vrouwen deel te nemen aan jihad staat dus niet ter discussie, zo wordt in dit document betoogd, maar wel *hoe* vrouwen dienen deel te nemen. De vrouwen uit de vroeg-islamitische periode waren, toen het noodzakelijk was, bereid offers te maken voor god. De situatie op dit moment is niet vergelijkbaar met de situatie toen, zo stelt de auteur vast. Dat is de reden dat vrouwen (nog) niet op worden geroepen om deel te nemen. Mocht het wel zover komen dat de *Ummah* op zo'n manier wordt bedreigd dat deelname van vrouwen vereist is, dan moeten zij zeker voorbereid zijn en niet twijfelen om de noodzakelijke offers te maken, aldus de auteur.¹⁰¹

¹⁰⁰ Zie hiervoor ook K. E. Brown, "Blinded by the explosion", in Sjoberg & Gentry eds., *Women, Gender and Terrorism*, pp. 194-226, pp. 210-211.

¹⁰¹ In het online-document zelf is geen auteur opgenomen. David Cook stelt dat het artikel is opgesteld door aanhangers van de jihad in Tsjetsjenë. Zie D. Cook, "Women fighting in jihad?", *Studies in Conflict and Terrorism*, 28:5, 2005, pp. 375-384, p. 379. Het originele document is terug te vinden via: https://archive.org/stream/SistersRoleInJihad/78644461-Sister-s-Role-in-Jihad_djvu.txt

De rol van vrouwen in de jihad in het verleden

Zoals in het voorgaande onderdeel uiteen is gezet is de rol van de vrouw in de jihad hoofdzakelijk ondersteunend. Het toetreden van vrouwen in militante operaties binnen het jihadisme is omstrede, wat niet wil zeggen dat in het verleden vrouwen geen deel hebben genomen aan dergelijke operaties. Sinds 2000 is het aandeel van vrouwen in militante operaties binnen het jihadisme toegenomen.¹⁰² Met name de introductie van zelfmoordaanslagen lijkt het toneel van geweld ook voor vrouwen te hebben geopend.¹⁰³ In dit onderdeel zal eerst kort uiteen worden gezet wat het belang kan zijn van het inzetten van vrouwen in dergelijke missies voor terroristische bewegingen in het algemeen. Vervolgens zullen de verschillende rollen van vrouwen in het jihadisme in het verleden worden besproken, waarbij in twee casestudies speciaal aandacht zal worden besteed aan Malika el-Aroud en de vrouwen rondom de Hofstadgroep.

Vrouwen en (zelfmoord) terrorisme

Het toelaten van vrouwen in militante operaties, onder andere als zelfmoordterroristen, kan voor de bewuste terroristische groep verscheidene voordelen hebben. Dit heeft alles te maken met de manier waarop er over het algemeen naar geweld wordt gekeken, namelijk dat in de regel mannen gewelddadig zijn en vrouwen niet. Dit maakt vrouwen minder verdacht. Er wordt minder snel op een aanslag door een vrouw geanticipeerd, wat een dergelijke aanslag dus uiterst effectief maakt.¹⁰⁴ Daarbij kan een terroristische organisatie, vanuit de perceptie dat als ‘zelfs vrouwen’ bereid zijn deel te nemen aan militante operaties, hun politieke grieven benadrukken.¹⁰⁵ Ook vergroot de aanwezigheid van vrouwen het niveau van intimidatie van de tegenstander. Als ook vrouwen de vijand kunnen zijn is niemand meer veilig.¹⁰⁶ Daarbij levert betrokkenheid van een vrouw bij militante operaties, vanwege eerdergenoemd beeld van gender en geweld, in veel gevallen meer media-aandacht op, wat het podium van terroristische organisaties kan vergroten.¹⁰⁷

Sinds 1985 zijn vrouwen betrokken bij zelfmoordmissies van uiteenlopende terroristische organisaties. De eerste vrouw die een zelfmoordaanslag pleegde was de 16-jarige Sana Mehadly, lid van de seculiere Syrische Sociaal Nationalistische Partij (SSNP).¹⁰⁸ Al snel volgden verschillende bewegingen haar voorbeeld en nam het aantal vrouwelijke zelfmoordterroristen toe. In eerste instantie volgden seculiere bewegingen zoals de Liberation Tigers of Tamil Eelam (LTTE) in Sri Lanka en de Koerdische PKK het voorbeeld van Sana Mehadly, maar ook in de Palestijnse en Tsjetsjeense conflicten zijn zelfmoordaanslagen door vrouwen berucht. De toegenomen betrokkenheid van vrouwen in zelfmoordmissies betekent echter niet dat binnen elke jihadistische, terroristische beweging vrouwen zijn doorgedrongen tot de militante rangen. Zoals in het vorige onderdeel uitgelegd laat kern al Qaeda vooralsnog geen vrouwen toe tot dergelijke missies. En in het Midden-Oosten worden de meeste zelfmoordaanslagen door vrouwen gepleegd onder de vlag van nationalistische bewegingen.¹⁰⁹ In organisaties als Hezbollah en Hamas komen vrouwelijke daders niet of zelden voor.¹¹⁰

Vrouwen in het jihadisme in het verleden

In het volgende onderdeel zal aan de hand van verschillende bewegingen die een jihad (zeggen te) voeren de uiteenlopende mogelijke rollen van vrouwen worden besproken. Het doel van dit onderdeel is niet om een volledig overzicht te verschaffen van bestaande jihadistische bewegingen en de positie die zij vrouwen toebedelen, maar om een zo breed mogelijk beeld te verschaffen van de verschillende rollen die vrouwen in kunnen nemen in de jihad. De situatie binnen een conflict of een regio kan verschillen, wat gevolgen heeft voor de positie van vrouwen, zoals in dit onderdeel duidelijk zal worden.

Tsjetsjenië

Het Tsjetsjeens conflict heeft een lange voorgeschiedenis en is te herleiden tot de achttiende eeuw, toen Russische grootmachten trachtten het berggebied in de noordelijke Kaukasus met geweld onder controle te brengen. Grote delen van de Tsjetsjeense bevolking werden bij deze pogingen onderdrukt,

¹⁰² K. J. Cunningham, “The evolving participation of Muslim women in Palestine, Chechnya, and the global jihadi movement”, in C. D. Ness ed., *Female terrorism and militancy*, New York: Routledge, 2008, pp. 84-99, p. 84.

¹⁰³ R. Skaine, *Female Suicide Bombers*, Jefferson, North Carolina and London: McFarland & Company Inc., Publishers, 2006, p. 10.

¹⁰⁴ K. J. Cunningham, “Countering female terrorism”, *Studies in Conflict & Terrorism*, 30:2, 2007, pp. 113 – 129, p. 122.

¹⁰⁵ K. Laster & E. Erez, “Sisters in terrorism? Exploding stereotypes”, *Women and Criminal Justice*, 25:1-2, 2015, pp. 83 – 99, pp. 88 - 89.

¹⁰⁶ *Ibid.*, pp. 88 - 89.

¹⁰⁷ Stone & Pattillo, “Al Qaeda’s female suicide bombers”, p. 163.

¹⁰⁸ Skaine, *Female suicide bombers*, p. 50.

¹⁰⁹ Zo blijkt uit K. Cragin and S. Daly, *Women as terrorists, mothers, recruiters and martyrs*, California: ABC-CLIO, 2009, pp. 55-69.

¹¹⁰ *Ibid.*, p.69.

omgebracht of gedeporteerd naar Siberië en Centraal Azië. De religie die de verschillende clans en staatjes met elkaar bond was gebaseerd op een Soefistische mystieke vorm van islam in combinatie met volksgeloof en rituelen. In de loop der jaren begon het verzet tegen de Russificatie een meer islamitische vorm aan te nemen. Onder invloed van zendelingen uit Saoedi-Arabië en de daarbij behorende geldstromen groeide het Wahabisme in de regio. In de jaren negentig van de twintigste eeuw lieten Saoedische militanten de Tsjetsjeense moslims kennismaken met de gewelddadige jihad. Met steun van al Qaeda voert het Tsjetsjeens verzet sinds die jaren een jihadistische strijd tegen Rusland, waarbij terroristische aanslagen op Russisch grondgebied de toon zetten.¹¹¹

Op 7 juni 2000 werd voor het eerst binnen het Tsjetsjeens conflict een aanslag gepleegd door vrouwen. Hawa Barayev en Luisa Magomadova reden een vrachtwagen vol explosieven in een Russische militaire basis. Zijzelf en zeventwintig Russische soldaten kwamen om.¹¹² Het was het begin van een reeks aanslagen door vrouwen. Sinds 2002 wordt een aanzienlijk deel van de zelfmoordaanslagen door de rebellen door vrouwen uitgevoerd.¹¹³ Bij de gijzeling van het Dubrovka theater in Moskou in 2002 waren onder de eenenveertig gijzelnemers negentien vrouwen. Ook bij de aanval op de Beslan school in 2004 waren enkele vrouwen betrokken.¹¹⁴ In hoeverre vrouwen ook andere rollen innemen binnen het conflict is niet duidelijk. De academische literatuur over deze vrouwen is schaars, waardoor de operationele capaciteit van de vrouwen lastig is in te schatten.¹¹⁵ Zo doet er een verhaal de ronde van een vrouw met een grote haakneus, gehuld in een zwarte bontjas die 'Zwarte Fatima' wordt genoemd. Zij zou jonge vrouwen rekruteren voor zelfmoordmissies. De berichten over haar lopen uiteen en zijn omstreken. Sommige berichten positioneren haar als de aanvoerster van zelfmoordmissies door vrouwen. Zij zou als een spin in het web vanuit Moskou jonge vrouwen rekruteren, drogeren en naar de plek dirigeren waar de jonge vrouwen zich moeten laten ontploffen.¹¹⁶ Of zij werkelijk bestaat of dat zij is gefingeerd om de rebellen in een kwaad daglicht te zetten door te insinueren dat vrouwen worden gedwongen tot dergelijk geweld, is tot op heden niet duidelijk.

Al Qaeda

Al Qaeda, in 1988 in het leven geroepen door onder andere Osama bin Laden, is een soennitisch, militant, jihadistisch netwerk met vertakkingen en samenwerkingen over de hele wereld. In het vorige hoofdstuk is al gesteld dat zowel bin Laden als al Zawahiri tot op heden geen directe rol voor vrouwen binnen militante operaties hebben gepropageerd. Dit betekent niet dat er in het verleden geen vrouwen gelieerd aan al Qaeda betrokken zijn geweest bij de beraming van aanslagen. Zo belandde Aafia Siddique in 2003 op de Amerikaanse 'most wanted' lijst nadat zij in verband werd gebracht met een geplande aanslag in Baltimore DC. Op haar naam waren onder andere nachtkijkers en handleidingen om bommen te maken gekocht. In datzelfde jaar verdween Siddique met haar man en drie kinderen. In 2008 werd zij gearresteerd in Afghanistan. Tijdens haar arrestatie lukte het haar een van de agenten neer te schieten. In februari 2010 werd zij schuldig bevonden van poging tot moord.¹¹⁷ De Amerikaanse Colleen LaRose werd in verband gebracht met een poging tot een aanslag. Zij werd in 2009 gearresteerd en beschuldigd van onder meer samenzwering en beraming van een moordaanslag op de Zweeds cartoonist Lars Vilks vanwege zijn cartoons van Mohammed. Colleen bekende schuld en kreeg een gevangenisstraf van tien jaar.¹¹⁸

Ook volgt niet iedere aan al Qaeda gelieerde beweging de lijn van bin Laden en al Zawahiri wat betreft vrouwelijke zelfmoordterroristen. Zo zette al Qaeda Irak onder leiding van Abu Musab al Zarqawi, ondanks afkeuring van bin Laden en al Zawahiri, vrouwen op grote schaal in als zelfmoordterroristen.¹¹⁹ De meest bekende is waarschijnlijk de Belgische Muriel Degauque, die in 2005 samen met haar man naar Irak afreisde om daar beiden afzonderlijk een zelfmoordmissie uit te voeren.¹²⁰ Ook na de dood van al Zarqawi in 2006 werd de strategie van vrouwelijke zelfmoordterroristen doorgezet en werden in de periode tot 2009 in bijna een derde van alle zelfmoordaanvallen in Irak vrouwen ingezet.¹²¹

¹¹¹ B. de Graaf, *Gevaarlijke vrouwen, tien militante vrouwen in het vizier*, Amsterdam: Uitgeverij Boom, 2012, pp. 156 – 162.

¹¹² Cunningham, "The evolving participation of Muslim women", p. 91.

¹¹³ Cunningham, "Countering female terrorism", p. 118; A. Speckhard en K. Akhmedova, "Black widows and beyond. Understanding the motivations and life trajectories of Chechen female terrorists", in C. Ness ed., *Female terrorism and militancy*, p. 100.

¹¹⁴ A. Stack, "Zombies versus black widows", in Sjoberg & Gentry eds., *Women, Gender and Terrorism*, pp. 83-95, pp. 85-86.

¹¹⁵ Cunningham, "Countering female terrorism", p. 118.

¹¹⁶ *Ibid.*, p. 119.

¹¹⁷ C. E. Gentry, "The neo-orientalist narratives of women's involvement in al Qaeda", in Sjoberg & Gentry eds., *Women, gender and terrorism*, pp. 176-195, p. 181.

¹¹⁸ M. Brunker, "'Jihad Jane' gets ten-year sentence for terror plot against cartoonist", *NBC News*, 6 januari 2014. In te zien op: <http://investigations.nbcnews.com/news/2014/01/06/22202049-jihad-jane-gets-10-year-sentence-for-terror-plot-against-cartoonist?lite>

¹¹⁹ Bloom, *Bombshell*, p. 209.

¹²⁰ C. de Stoop, *Vrede zij met u zuster, het verhaal van een westerse zelfmoordterroriste*, Amsterdam: De Bezige Bij, 2010.

¹²¹ Bloom, *Bombshell*, pp. 213-214.

Deze vrouwen vormen echter een uitzondering. Over het algemeen wordt binnen al Qaeda de ondersteunende rol van vrouwen benadrukt. Vrouwen worden opgeroepen hun kinderen volgens de jihadistische ideologie op te voeden, hun mannen in de jihad te ondersteunen, het radicale gedachtegoed te verspreiden en zoveel mogelijk mensen voor de jihad te mobiliseren. Ook ondersteunen vrouwen de jihad door geld in te zamelen voor de beweging. In 2010 werd de Saoedische Heila al Qussayer gearresteerd. Zij zou meer dan een kwart miljoen dollar hebben weten in te zamelen voor al Qaeda en hebben geholpen met het vervalsen van identiteitspapieren.¹²² Ook zijn vrouwen betrokken bij het distribueren van korans in scholen en gevangenissen en het runnen van vrouwenorganisaties en online magazines.¹²³

Zo richtte in 2004 een groep Saoedische vrouwelijke al Qaeda sympathisanten, die zichzelf het Vrouwen Informatie Bureau in het Arabische Schiereiland noemden, een online magazine voor vrouwen op, *Al Khansaa*. Het magazine bevatte, naast enkele recepten, hoofdzakelijk artikelen over hoe vrouwen zich het beste kunnen gedragen als goede moslima's, hoe ze de mannen in hun leven het beste kunnen ondersteunen in de jihad en hoe ze hun kinderen kunnen voorbereiden op hun toekomstige rol in de jihad. Daarbij werden artikelen uitgebracht over hoe fit te blijven en voorbereid te zijn op de jihad en werd benadrukt dat wanneer jihad *fard ayn* was, dus een verplichting voor iedere moslim, vrouwen net zo goed moeten bijdragen als mannen. Hiervoor hebben zij geen toestemming nodig van hun man of vader, zo werd gesteld.¹²⁴ Het hoofdartikel van de eerste editie stelde: wij zullen opstaan, met onze wapens in onze handen, onze kinderen op onze schoot en het boek van Allah en de soenna's¹²⁵ van de profeet zullen ons leiden. Het bloed van onze mannen en de lichamen van onze kinderen zijn ons offer aan god.¹²⁶

Hamas

Hamas, opgericht in 1987, is een soennitische islamitische organisatie die strijdt voor een onafhankelijk Palestina. In hun charter van 1988 staat dat voor Hamas jihad het enige antwoord is op de conflictsituatie met Israël.¹²⁷ In datzelfde convenant is opgenomen dat het de plicht is van iedere moslim deel te nemen aan deze strijd en dat hiervoor geen toestemming vereist is van een voogd, man of vader.¹²⁸ Het standpunt van Hamas ten aanzien van een militante rol voor vrouwen, bijvoorbeeld als zelfmoordterroristen, is minder eenduidig.¹²⁹ Over het algemeen lijkt Hamas voornamelijk een ondersteunende rol voor vrouwen te benadrukken, zoals het deelnemen aan sociale activiteiten en het verspreiden van het gedachtegoed.¹³⁰ Daarbij wordt van vrouwen verwacht dat ze de volgende generatie onderwijzen in hun verantwoordelijkheid binnen de jihad.¹³¹ Binnen Hamas beamen vrouwen deze verantwoordelijkheid. Zo stelde Umm Nidal, de moeder van een zelfmoordterrorist voor Hamas, in een televisie-interview dat de jihad een religieuze plicht is. Vrouwen moeten dit idee in de ziel van hun zonen prenten, continu, zei ze.¹³²

Onder de vlag van Hamas zijn, voor zover bekend, twee zelfmoordaanslagen door vrouwen gepleegd. Op 14 januari 2004 blies de tweeëntwintig jaar oude Reem al-Reyashi zichzelf op. Ze liet haar man, een zontje van drie en een dochter van acht maanden achter. Twee jaar later blies de vierenzestigjarige Fatima Omar zichzelf op.¹³³ Ook zouden vrouwen hebben geholpen bij andere militante operaties. Meest in het oog springend is Ahlam al-Tamimi. Zij zou een cruciale rol hebben gespeeld in de beraming en uitvoering van de zelfmoordaanslag op de Sbarro pizzeria in Jeruzalem in 2001 waarbij vijftien doden en 130 gewonden vielen. Zij zou voor de aanslag de omgeving hebben verkend en een inschatting hebben gemaakt van waar de bom de meeste schade aan zou richten. Vervolgens nam ze samen met de dader de bus naar Jeruzalem, waarbij zij de bom in haar bagage hield, wetende dat zij niet gecontroleerd zou worden en hij wel. Deze aanslag was niet haar eerste ervaring. Enkele maanden daarvoor had zij een bom geplant in een supermarkt in Jeruzalem die ze vanaf een afstand af wilde laten gaan. De bom werd echter voortijdig ontdekt door beveiligingspersoneel. Voor haar aandeel in de Sbarro aanslag werd Tamimi veroordeeld tot zestien keer levenslang. Echter in 2011 kwam zij vrij in

¹²² R. Spencer, "First lady of Al Qaeda' jailed for 15 years", *The Telegraph*, 30 oktober 2011. In te zien op: <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/saudiArabia/8858301/First-Lady-of-al-Qaeda-jailed-for-15-years.html>.

¹²³ Cunningham, "Countering female terrorism", p. 121.

¹²⁴ Bloom, *Bombshell*, pp. 208-209; Cunningham, "The evolving participation of Muslim women", p. 93.

¹²⁵ De traditie of gewoonte van de profeet Mohammed

¹²⁶ Bloom, *Bombshell*, pp. 208-209; Cunningham, "The evolving participation of Muslim women", p. 93.

¹²⁷ "Hamas Covenant 1988". *Yale Law School Avalon Project*. In te zien via: http://avalon.law.yale.edu/20th_century/hamas.asp

¹²⁸ Ibid.

¹²⁹ Cunningham, "The evolving participation of Muslim women", pp. 87-90.

¹³⁰ A. Abu Amer, "Women's roles in Hamas slowly evolve", *Al Monitor*, 2 maart 2015. In te zien via: <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2015/02/women-role-hamas-gaza-leadership-social-mobilization.html#ixzz4SdGF5FVS>

¹³¹ "Hamas Covenant 1988". *Yale Law School Avalon Project*.

¹³² "An interview with the mother of a suicide bomber", *MEMRI Jihad and Terrorism*, 19 juni 2002. In te zien via: <https://www.memri.org/reports/interview-mother-suicide-bomber>.

¹³³ Cunningham, "The evolving participation of Muslim women", p. 90; Cragin & Daly, *Women as terrorists*, p. 62.

ruil voor de vrijlating van de Israëlische soldaat Gilad Shalit. Zij wordt door veel Hamas aanhangers als een nationale heldin gezien, het vrouwelijke gezicht van Hamas.¹³⁴

Het verhaal van Ahlam lijkt een uitzondering te zijn binnen de beweging en uit het beperkt aantal aanslagen door vrouwen in naam van Hamas tot nu toe lijkt geconcludeerd te kunnen worden dat Hamas vrouwen niet op grote schaal oproept een dergelijke rol op zich te nemen. Of Hamas deze lijn in de toekomst volhoudt is omstreten. Berichten doen de ronde dat Hamas in 2015 een trainingskamp voor vrouwen heeft opgericht, waar vrouwen onder andere een intensieve militaire training krijgen.¹³⁵

Hezbollah

Hezbollah is een sjiiitische islamitische beweging gevestigd in het zuiden van Libanon en heeft zowel een militante als een politieke tak. Hoewel Grand Ayatollah Fadallah, tot zijn dood in 2010 de spiritueel leider van Hezbollah, verklaarde dat de islam zelfmoordmissies door vrouwen wel toestaat,¹³⁶ zijn er tot op heden geen zelfmoordaanslagen door vrouwen uitgevoerd onder de geelgroene vlag van Hezbollah. Rima Fahri, vrouwelijk lid van de politieke council van de beweging, zou in een interview in 2010 hebben verklaard dat het Hezbollah niet ontbreekt aan vrouwelijke vrijwilligers voor dit ultieme offer, maar dat er tot nu toe geen noodzaak is geweest deze vrouwen in te zetten. Mocht de beweging besluiten vrouwen toe te laten tot militante operaties, dan staat niets deze vrouwen meer in de weg, aldus Fahri.¹³⁷

Ondanks dat vrouwen niet deelnemen aan militaire operaties, kunnen vrouwen volgens Fahri niet los worden gezien van de militaire strijd die Hezbollah voert. In de frontlinies verzorgen vrouwen strijders, ze helpen met het vergaren van informatie over de positie van de tegenstander en vervoeren wapens. Een documentaire van Al Jazeera illustreert dit. In de documentaire komen verschillende vrouwen gelieerd aan Hezbollah, stuk voor stuk politiek geëngageerd, aan het woord. Ze vertellen hoe zij de beweging steunen. Zo vertellen vrouwen dat ze op allerlei manieren geld inzamelen voor de beweging. Tijdens de oorlog van 2006 was er bijvoorbeeld een speciaal 'sponsor een strijder' programma, waarbij vrouwen geld, kleding en eten konden verzorgen voor een specifieke strijder. Tijdens dezelfde oorlog namen vrouwen in het zuiden gewonde strijders in huis. Zij waren, zoals ze zelf zeggen in de documentaire, onderdeel van het verzet. Daarbij moedigen vrouwen hun mannen en zonen aan deel te nemen aan de strijd en adviseren vrouwen hun dochters te trouwen met een Hezbollah strijder.¹³⁸

Jemaah Islamiyyah

Jemaah Islamiyyah (JI) is een militant Islamistisch netwerk bestaande uit verschillende cellen en militante individuen die strijden voor een islamitische staat in Zuidoost-Azië. JI heeft geen hoofdkantoor, geen centraal leiderschap en geen officiële woordvoerder. Sterke familiebanden, strategische huwelijksverbanden en onderling verwantschap tussen de vaak geïsoleerde cellen zijn van cruciaal belang om de beweging coherent te houden. Vrouwen en dochters spelen hierin een cruciale rol en vormen de strategische schakel die de verschillende cellen verspreid over de regio bij elkaar houdt. Daarbij spelen vrouwen een organisatorische rol en houden zij zich vaak bezig met de financiën van de beweging. Zij voeden hun kinderen op volgens de jihadistische gedachte, het rekruteren van andere vrouwen voor de jihad en het verbergen van strijders wanneer zij moeten onderduiken voor de autoriteiten. Tevens moedigen zij hun mannen aan deel te nemen aan de strijd en zijn zij actief in zogenaamde *pesantren* (islamitische kostscholen) als onderwijzers van het gedachtegoed. Volgens enkele berichten zouden vrouwen ook betrokken zijn bij de smokkel van explosief materiaal over landsgrenzen. Er zijn geen gevallen bekend van vrouwen die actief hebben deelgenomen aan militante acties of zelfmoordmissies.¹³⁹

Dukhtaran-e-Millat

Het conflict in Kashmir is het laatste decennium uitgedroefd van een nationalistische beweging tegen India tot een beweging met een radicaal Islamistisch karakter.¹⁴⁰ Binnen deze radicaal Islamistische beweging zijn ook conservatieve vrouwengroepen actief, zoals de Dukhtaran-e-Millat (dochteren van het geloof). Deze vrouwen, aangevoerd door Asiya Andrabi, pleitten voor een samengaan van Kashmir met Pakistan, voor invoering van de Sharia, het verplichten van het dragen van de Burqa en het beperken van de positie van de vrouw in de maatschappij tot de privésfeer.¹⁴¹ Andrabi is getrouwd met een

¹³⁴ Bloom, *Bombshell*, pp. 112-139.

¹³⁵ R. Abou Jalal, "Hamas concludes first ever military training camp for girls", *Al Monitor*, 12 Augustus 2015. In te zien via: <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2015/08/gaza-hamas-women-camp-liberation-battle-palestine.html>

¹³⁶ Bloom, *Bombshell*, p. 129.

¹³⁷ M. Chastain, "List of female Hezbollah female suicide bombers grows", *Breitbart*, 18 augustus 2013. In te zien via: <http://www.breitbart.com/national-security/2013/08/18/women-rise-in-hezbollah-still-not-equal-to-men/>

¹³⁸ "Every Woman, Women of Hezbollah", *Al Jazeera*, 2007. In te zien via: <https://www.youtube.com/watch?v=hpz7eAe-glg> (deel 1) en <https://www.youtube.com/watch?v=vFCOFt24LLE> (deel 2).

¹³⁹ Bloom, *Bombshell*, pp. 173-196.

¹⁴⁰ S. Parasahar, "Aatish-e-Chinar, in Kashmir, where women keep resistance alive", in Sjoberg & Gentry eds., *Women, gender and terrorism*, pp. 96-119, p. 98.

¹⁴¹ *Ibid.*, p. 101.

jihadist van de Jamait-ul-Mujahideen en is meerdere malen gearresteerd. Zij en haar kinderen leven hun leven nu voor het grootste deel ondergronds.¹⁴²

Er zijn berichten dat de vrouwen van de Dukhtaran onder andere als koeriers dienen en tussen de verschillende militante groepen wapens en berichten overbrengen. Daarbij zouden de vrouwen betrokken zijn geweest bij vandalisme van bioscopen en schoonheidssalons en zouden ze optreden als zedenpolitie door vrouwen aan te vallen die geen Burqa dragen.¹⁴³ Over de man-vrouw rolverdeling binnen de jihad stelt Andrabi dat de jihad een zaak voor mannen is. Vrouwen dienen, heel praktisch, voor het gezin zorgen. Als ik net als mijn man deel zou nemen aan de strijd, wie zorgt er dan voor de kinderen?, stelt ze. Andrabi roept dan ook vrouwen op vooral zelf geen deel te nemen aan militante acties. Dit zou namelijk leiden tot sociale instabiliteit, stelt ze.¹⁴⁴ Wel moeten vrouwen hun mannen aanmoedigen en morele steun verlenen zodat zij hun strijd voort kunnen zetten.¹⁴⁵ Daarbij zegt Andrabi dat er voldoende mannelijke strijders voorhanden zijn dus dat het op dit moment niet nodig is voor vrouwen om mee te strijden. Mocht dit veranderen, stelt ze, dan zullen vrouwen niet twijfelen ook de wapens op te pakken.¹⁴⁶

Casestudie Malika el-Aroud

Op 10 mei 2010 veroordeelde de rechtbank van Brussel Malika el Aroud tot acht jaar gevangenisstraf en een boete van 5000 Euro voor medeplichtigheid bij de oprichting, aansturing en financiering van een terroristisch netwerk.¹⁴⁷ Verschillende onderzoekers, waaronder Beatrice de Graaf¹⁴⁸ en Mia Bloom¹⁴⁹, hebben het levensverhaal van el Aroud opgetekend. De onderstaande casestudie is voor een groot deel gebaseerd op hun onderzoek.

In 1963 vertrok de vader van Malika vanuit het Marokkaanse Rifgebergte naar België. Een jaar later liet hij zijn familie overkomen. Malika was toen vijf jaar. Het Belgisch-Marokkaanse gezin was traditioneel, haar moeder kwam niet zonder begeleiding van haar man het huis uit en haar vader wilde dat de vrouwen in zijn familie zich zedig gedroegen en kleedden. Vanaf haar zestiende werd Malika steeds opstandiger. Ze bezocht nachtclubs, had veel vriendjes en gebruikte drugs. Na een mislukte zelfmoordpoging gooide ze op haar tweeëntwintigste het roer om. Ze schreef zich in bij een uitzendbureau en probeerde haar leven op te bouwen. Ze kwam in contact met een verre neef die wel met haar wilde trouwen. Toen ze echter zwanger bleek, ging hij er vandoor. Haar familie drong aan op abortus maar dat weigerde ze. Ze bracht haar dochter alleen op de wereld.¹⁵⁰

In deze periode vond ze troost in haar geloof. Ze las voor het eerst in haar leven de Koran en voelde de enorme warmte en vergevingsgezindheid van God in haar hart, zoals ze zelf schreef in haar memoires.¹⁵¹ Ze ging zich meer en meer verdiepen in de Islam en kwam in contact met het *Centre Islamique Belge* (CIB) in Sint-Jans-Molenbeek. Ze sloot zich aan bij islamitische godsdienstlessen voor vrouwen en besloot na een aantal bezoeken een sluier te gaan dragen. Ze voelde zich er thuis.¹⁵²

Via het CIB ontmoette ze in 1999 de Tunesische Abdessatar Dahmane. Malika was toen 40 jaar. Ze vond in hem haar zielsverwant. Nog datzelfde jaar trouwden ze. Samen besloten ze dat ze hun leven wilden wijden aan het helpen van onderdrukte moslims in de wereld. Toen Osama bin Laden in 1999 vrijwilliger opriep zich te melden voor de heilige oorlog in Afghanistan, twijfelden ze dan ook geen seconde. In januari 2001 vloog Malika naar Pakistan. Abdessatar was daar al een aantal maanden. Ze woonden in de 'stad der uitverkorenen', een wijk vlakbij Jalalabad waar al Qaeda de families van zijn soldaten onderbracht. Er waren meer westerse vrouwen, met wie Malika goed kon opschieten.¹⁵³

Na een jaar werd Abdessatar op een speciale missie gestuurd. Hij pleegde samen met een andere strijder een aanslag op Ahmed Shah Massoud, de leider van de Noordelijke Alliantie en aartsrivaal van de Taliban. Massoud was op slag dood. Abdessatar overleefde de aanslag, maar werd op zijn vlucht door strijders van Massoud doodgeschoten. Malika hoorde pas later dat Abdessatar een martelarendood was gestorven. De aanslag vond twee dagen voor 9/11 plaats. Toen de Verenigde Staten hierop de oorlog aan de Taliban in Afghanistan verklaarden, bevond Malika zich in het gebied dat werd gebombardeerd. Ze werd door al Qaeda strijders ondergebracht, waarschijnlijk in het grottencomplex Tora Bora. Met gevaar voor eigen leven hielpen de strijders van al Qaeda Malika om uiteindelijk veilig

¹⁴² Ibid., p. 103.

¹⁴³ Ibid., p. 104.

¹⁴⁴ Ibid., p. 105.

¹⁴⁵ Ibid., p. 105.

¹⁴⁶ Ibid., p. 106.

¹⁴⁷ De Graaf, *Gevaarlijke vrouwen*, p. 213.

¹⁴⁸ Ibid., pp. 189-215.

¹⁴⁹ Bloom, *Bombshell*, pp. 197-206.

¹⁵⁰ De Graaf, *Gevaarlijke vrouwen*, pp. 190-193.

¹⁵¹ P. Cruickshank, "Love in the time of terror", *Marie Claire*, 15 mei 2009. Terug te vinden via: <http://www.marieclaire.com/politics/news/a5527/malika-el-aroud-female-terrorist/>

¹⁵² De Graaf, *Gevaarlijke vrouwen*, pp. 192-193.

¹⁵³ Ibid., pp. 194-196.

de Belgische ambassade in Islamabad te bereiken. Malika voelde een sterke verbondenheid met hen. Op de ambassade, waar Malika werd beschouwd als een belangrijke bron van informatie, werd ze opgevangen. Ze liet de diplomaten in de waan dat ze hen van informatie kon voorzien.¹⁵⁴

Terug in Brussel werd Malika verhoord door de Belgische autoriteiten. Ze werd beschuldigd van medeplichtigheid aan de aanslag op Massoud. Maar omdat ze zelf geen deel had genomen aan een trainingskamp en niet was opgeleid of geïnstrueerd om zelf een aanslag te plegen, werd ze vrijgesproken. Ze begon informatie te verzamelen over de oorlog in Afghanistan en het lot van de strijders van al Qaeda. In haar ogen waren het dappere strijders die ten onrechte als terroristen werden afgeschilderd. Ze mengde zich in online discussies op islamitische fora. Als weduwe van de moordenaar van Massoud genoot ze hier veel aanzien. In 2003 bracht ze een autobiografie uit, *Les soldats de lumière*, en ze werkte mee aan een aantal interviews. Het was haar doel om het gedachtegoed van haar man en zijn strijdgenoten te verspreiden.¹⁵⁵

Ze hertrouwde met de Tunesische Moez Garsallaoui. Hij hielp haar met het opzetten van een eigen Franstalige website Minbar-Sos. Ze plaatste video's van aanslagen en sprak haar sympathie uit voor de strijders van al Qaeda. De website groeide snel uit tot meer dan duizend vaste, actieve bezoekers.¹⁵⁶

In mei 2008 zei Malika in een interview: het is niet mijn rol om bommen te leggen, dat is belachelijk. Ik heb een wapen, dat is mijn woord. Dat is mijn jihad. Je kunt zoveel doen met woorden. Schrijven is ook een bom.¹⁵⁷ Door deze uitspraak kwam Malika direct weer onder de aandacht bij de Belgische terrorismebestrijders. Volgens justitie stonden Malika en haar man in direct contact met al Qaeda, en zouden zij instructies hebben ontvangen om vanuit België een tweede front te openen in Europa. Aan de hand van inlichtingen van de Amerikaanse geheime dienst in Afghanistan werd een patroon ontdekt waarbij jihadisten vanuit België vertrokken naar Afghanistan. Malika en haar man zouden de contactpersonen zijn binnen dit netwerk. Haar man was inmiddels België ontvlucht en zou zich ophouden in tribale gebieden tussen Afghanistan en Pakistan. Volgens Belgische counterterrorismebronnen zou hij Europese rekruten daar onderbrengen in trainingskampen.¹⁵⁸

Op 10 mei 2010 veroordeelde de rechtbank van Brussel Malika voor haar medeplichtigheid bij de oprichting, aansturing en financiering van een terroristisch netwerk tot acht jaar cel. Haar echtgenoot, bij verstek, kreeg eveneens acht jaar.¹⁵⁹ Omdat Malika sinds 2008 in voorarrest zat, is zij op 8 december 2016, na het uitzitten van haar volledige straf, vrijgekomen.¹⁶⁰

Casestudie Vrouwen rondom de Hofstadgroep

De Hofstadgroep was een fluïde groep van ongeveer veertig Nederlandse jonge mannen en vrouwen die actief was tussen 2002 en 2005. De leden van de groep deelden een fundamentalistische, salafistische interpretatie van de islam. Een klein deel van de groep extremisten geloofde dat geweld rechtvaardig en noodzakelijk was. In 2003 had een aantal leden geprobeerd naar Tsjetsjenië en Afghanistan af te reizen om daar deel te nemen aan de gewapende strijd. Vanaf 2003 verschoof de focus van deze extremisten naar het plegen van aanslagen in Nederland. In november 2004, vermoorde Mohammed Bouyeri, een van de kernleden van het netwerk, de Nederlandse filmmaker Theo van Gogh. In 2005 was de groep betrokken bij de beraming van verschillende andere terroristische plots. Zo zouden zij aanslagen hebben willen plegen op verscheidene Nederlandse politici waaronder de feministe en Islamcritica Ayaan Hirsi Ali, op een passagiersvliegtuig van El Al en op het hoofdkantoor van de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD). Arrestaties in juli en oktober van dat jaar voorkwamen deze aanslagen en markeerden het einde van de groep.¹⁶¹

Rondom de Hofstadgroep, of het Hofstadnetwerk, cirkelden ook verschillende vrouwen, die elkaar ontmoetten in vrouwengroepen en bij lezingen en die contact onderhielden via allerlei online chatgroepen, hotmailaccounts en internetfora. Janny Groen en Annieke Kranenberg, twee correspondenten van *De Volkskrant*, waren er 2004 in geslaagd een tiental van deze vrouwen te spreken. In een onderzoek van twee jaar leerden zij een aantal van deze vrouwen van dichtbij kennen. Over hun bevindingen schreven zij meerdere artikelen in *De Volkskrant* en brachten er uiteindelijk een boek over uit: *Strijdsters van Allah, radicale moslima's en het Hofstadnetwerk*. Onderstaande casestudie is voor het grootste deel gebaseerd op de uitkomsten van hun onderzoek.

¹⁵⁴ Ibid., pp. 195-199.

¹⁵⁵ Ibid., pp. 199-202.

¹⁵⁶ Ibid., pp. 204-205.

¹⁵⁷ E. Sciolino & S. Mekhennet, "Belgian woman wages war for Al Qaeda on the web", *The New York Times*, 27 mei 2008. Terug te vinden op: <http://www.nytimes.com/2008/05/27/world/europe/27iht-terror.4.13257511.html>

¹⁵⁸ P. Cruickshank, "Love in the time of terror".

¹⁵⁹ De Graaf, *Gevaarlijke vrouwen*, p. 213.

¹⁶⁰ "Zwarte weduwe van de jihad" weer op vrije voeten", *De Standaard*, 14 december 2016. Terug te vinden via: http://www.standaard.be/cnt/dmf20161214_02626642

¹⁶¹ B. Schuurman, E. Bakker & Q. Eijkman, "Structural influences on involvement in European homegrown jihadism: A case study", *Terrorism and Political Violence*, 2016.

Wie waren de vrouwen van de Hofstadgroep

Groen en Kranenberg betogen dat veel van de vrouwen rondom het Hofstadnetwerk niet het extremisme waren ingezogen door dominante mannen, of waren verleid of gehersenspoeld door middel van loverboy-achtige praktijken¹⁶², zoals volgens Groen en Kranenberg binnen politie en justitie tot 2005 veelal werd gedacht.¹⁶³ Ze stellen dat hoewel er ongetwijfeld jonge meiden waren die zich blind van verliefdheid hadden laten meeslepen door een broeder, de vrouwen die zij spraken veelal zelfbewuste vrouwen waren, met veel kennis van de islam.¹⁶⁴ Ze stonden wel hun mannen bij, maar het dienen van Allah was voor deze vrouwen vele malen belangrijker dan het dienen van hun man, aldus Groen en Kranenberg.¹⁶⁵ “Niemand speelt de baas over mij behalve Allah”,¹⁶⁶ had één van de vrouwen tegen de onderzoeksters gezegd. Veel vrouwen zagen zich volgens Groen en Kranenberg op gelijkwaardige voet staan met de broeders, en waren ervan overtuigd dat er voor hen een belangrijke taak was weggelegd in de jihadistische strijd. Ze voelden zich revolutionairen, die net als hun broeders een nieuwe wereldorde wilden bewerkstelligen, zonder globalisering van westerse waarden die volgens hen draaiden om individualisme en hedonisme.¹⁶⁷

De vrouwen die Groen en Kranenberg spraken waren allen tussen de 18 en 25 jaar, met een redelijk tot goede opleiding. De meeste hadden havo of vwo gedaan, volgden een mbo- of hbo-studie of studeerden aan de universiteit. Op het gebied van de islam waren ze allemaal buitengewoon studieuze.¹⁶⁸ Sommige vrouwen hadden problemen gehad in hun jeugd, kwamen uit een ontwricht gezin en zetten zich af tegen hun ouders. Anderen waren zich in hun zoektocht naar houvast en identiteit gaandeweg steeds meer gaan verdiepen in de islam. Sommigen voelden zich buitengesloten van de Nederlandse samenleving, gediscrimineerd op de arbeidsmarkt en aangevallen door de islam ‘bashing’ in de media.¹⁶⁹ Groen en Kranenberg stellen dat de internationale ontwikkelingen een voorname rol speelden in het radicaliseringsproces van de meeste van deze vrouwen. Zonder uitzondering voelden de Hofstadvrouwen diepe woede over de moslimslachtoffers in Afghanistan, Tsjetsjenië en Irak.¹⁷⁰ De islam was in die zin voor hen ook een vehikel voor maatschappelijk protest, aldus Groen en Kranenberg.¹⁷¹

Een van de meest bekende vrouwen rondom het Hofstadnetwerk, Abida K., was voor haar betrokkenheid bij het netwerk woordvoester voor Al Aqsa, een organisatie die zich inzette voor de Palestijnse zaak en die later onder vuur kwam te liggen vanwege vermeende banden met Hamas. Via een online Marokkaans discussieforum ontmoette ze de zes jaar jongere Samir Azzouz, een van de latere kopstukken van de Hofstadgroep. Ze vonden elkaar in hun wederzijdse bevlogenheid en solidariteit ten aanzien van onderdrukte moslims. Het frustreerde hen dat de demonstraties en actiecomités niets uit leken te halen en ze hadden het steeds vaker over jihad. Beiden wilden iets doen om een verschil te maken voor hun onderdrukte geloofsgenoten.¹⁷²

Groen en Kranenberg stellen dat naast de woede over moslimslachtoffers wereldwijd, opvallend vaak de terroristische aanslagen van 11 september in de Verenigde Staten door de vrouwen werden genoemd als katalysator van hun islamitische bewustwording.¹⁷³ Zo vertelde de hbo-student Aïcha (niet haar echte naam) dat haar wereldbeeld veranderde met de aanslagen op de Twin Towers. Ze was ontsteld over de reactie van President Bush. “Het was net gebeurd en het eerste wat hij deed was de oorlog verklaren aan de terroristen, aan de islam. Hij zei of je bent met hen, of je bent met ons. Daarvoor had ik er nooit over nagedacht. Over hen en ons. Maar nu moest ik kiezen. Ik wist het, dan ben ik voor de moslims. Dat was voor mij de trigger om me meer in de islam te verdiepen.”¹⁷⁴ Ook voor Oum Abdurrahman (veel vrouwen gebruiken een verzonnen alias die meestal begint met Oum, wat moeder van betekent) hadden de aanslagen van 11 september een enorme impact. Natuurlijk vond ze het erg voor de Amerikanen, voor de slachtoffers en de nabestaanden, “maar er stierven toch dagelijks heel veel mensen?”¹⁷⁵ Ze vroeg zich af of “we zo gemaakt zijn door de maatschappij dat we westerlingen superieur vinden.”¹⁷⁶ Ze ging zich verdiepen in de Palestijnse zaak en raakte meer en meer overtuigd

¹⁶² J. Groen & A. Kranenberg, *Strijders van Allah, Radicale moslima's en het Hofstadnetwerk*, Amsterdam: J.M. Meulenhoff, 2006, p. 57.

¹⁶³ Ibid., p. 55.

¹⁶⁴ Ibid., p. 57.

¹⁶⁵ Ibid., p. 58.

¹⁶⁶ Ibid., p. 59.

¹⁶⁷ Ibid., p. 59.

¹⁶⁸ Ibid., p. 32.

¹⁶⁹ Groen & Kranenberg, *Strijders van Allah*, pp. 33, 34.

¹⁷⁰ Ibid., p. 34.

¹⁷¹ Ibid., p. 34.

¹⁷² De Graaf, *Gevaarlijke vrouwen*, pp. 249-289.

¹⁷³ Groen & Kranenberg, *Strijders van Allah*, p. 34.

¹⁷⁴ Ibid., p. 35.

¹⁷⁵ Ibid., p. 36.

¹⁷⁶ Ibid., p. 36.

van de noodzaak van jihad tegen Israël. Op vijftienjarige leeftijd las ze voor het eerst de koran en kwam gaandeweg bij de radicale islam uit.¹⁷⁷

Wat was de rol van vrouwen in het netwerk?

Groen en Kranenberg schrijven dat er tot 2004 van de ‘officiële zijde’ weinig bekend was over de rol van de zusters binnen het Hofstadnetwerk. De inlichtingen- en opsporingsdiensten, zo schrijven Groen en Kranenberg, richtten zich voornamelijk op de geradicaliseerde mannen. De vrouwen bleven lange tijd onderbelicht en er werd verondersteld dat als zij al een rol speelde, zij hiertoe waren aangezet door de broeders.¹⁷⁸ In de derde voorgangrapportage terrorismebestrijding van 5 december 2005 werd inderdaad geschreven dat “in kringen van radicale moslims opvallend veel informele huwelijken worden gesloten. Deze gang van zaken vertoont overeenkomsten met de zogenoemde loverboyachtige processen die al langere tijd in het criminele circuit zijn waar te nemen. Door deze huwelijken komen in toenemende mate ook jonge vrouwen in de sfeer van het extremisme terecht”.¹⁷⁹ In het rapport dat de AIVD in 2006 uitbrengt over internetjihadisme, komt de rol van vrouwen duidelijker naar voren komt en wordt geconcludeerd dat vrouwen een prominente rol spelen in het verspreiden van radicale en extremistische boodschappen via het internet.¹⁸⁰

Uit hun gesprekken met de vrouwen concluderen Groen en Kranenberg inderdaad dat een aantal vrouwen bijzonder actief was in het vertalen van (radicale) teksten die zij van internet plukten. Deze werden gedeeld zowel in print als online via verschillende msn-discussiegroepen, op islamitische fora, op eigen websites en in gesloten ‘doorstuur-mails’¹⁸¹. Zo plaatste Oum Qatabaah teksten op haar eigengemaakte sites op Freewebs¹⁸², die enorm populair waren volgens de zusters.¹⁸³ Ook maakten de vrouwen volgens Groen en Kranenberg veelvuldig gebruik van *YouSendIt* waarbij een link werd gestuurd vanwaar een document kon worden gedownload.¹⁸⁴ Een aantal vrouwen zouden binnen Nederland geïnteresseerden verder inwijden in het radicale gedachtegoed door teksten en beelden via een USB-stick of cd-rom op de computer van de nieuwe rekrut te zetten.¹⁸⁵ Deze vrouwen die actief het gedachtegoed verspreidden genoten, volgens de vrouwen die Groen en Kranenberg spraken, hoog aanzien bij de broeders en zusters, en werden liefkozend ‘droomzusters’ genoemd.¹⁸⁶

Of vrouwen, naast de verspreiding van het radicale gedachtegoed ook betrokken zijn geweest bij de beraming en uitvoering van aanslagen is niet helemaal duidelijk. Wel werd daar, vanaf ongeveer 2005, door de veiligheidsdiensten rekening mee gehouden. Toenmalig AIVD-directeur Sybrand van Hulst stelde in 2006 in een interview voor *De Volkskrant*: “we niet kunnen niet uitsluiten dat een volgende aanslag door een vrouw wordt gepleegd”.¹⁸⁷ Ook het AIVD-rapport ‘De gewelddadige jihad in Nederland’ van 2006 waarschuwde dat het “slechts een kwestie van tijd is dat deze vrouwen actief betrokken raken bij gewelddadige activiteiten”.¹⁸⁸ Groen en Kranenberg schrijven dat ze twee keer vermoedens hebben gehad dat er iets broeide onder de vrouwen.¹⁸⁹ De eerste keer was toen ze hoorden van de plannen dat een vrouw een aanslag zou plegen op Ayaan Hirsi Ali. Khadisja (niet haar echte naam) zou hebben gezegd dat een vrouw deze aanslag zou plegen. “Als een zuster haar doot, zou dit meer indruk maken”, zou ze gezegd hebben.¹⁹⁰ “De dader zou dan immers komen vanuit de doelgroep waarvoor Hirsi Ali zegt op te komen.” Ze zou eraan hebben toegevoegd dat twintig jaar zitten niet erg zou zijn, de dood ook niet.¹⁹¹ In januari 2005 zouden volgens Groen en Kranenberg de opsporings- en inlichtingenkringen inderdaad rekening hebben gehouden met een aanslag door een vrouw.¹⁹² De tweede keer dat Groen en Kranenberg dit vermoeden hadden was in november 2005, voordat het proces tegen de Hofstadgroep zou beginnen. Groen en Kranenberg hebben er echter, naar eigen zeggen, nooit de vinger achter weten te krijgen.¹⁹³

Wel zouden de vrouwen volgens Groen en Kranenberg met grote bewondering hebben gesproken over de Palestijnse en Tsjetsjeense vrouwelijke martelaren, en over de Belgische Muriel Degauque, die zich

¹⁷⁷ Ibid., pp. 36-39.

¹⁷⁸ Ibid., p. 55.

¹⁷⁹ “Derde Voortgangrapportage Terrorismebestrijding”, *Nationaal coördinator Terrorismebestrijding (NCTb)*, 5 december 2005, pp. 3-4.

¹⁸⁰ “De gewelddadige jihad in Nederland”, *AIVD*, p. 40.

¹⁸¹ Groen en Kranenberg leggen uit dat dit een soort kettingbrief is die naar mensen werd gestuurd. Door een email terug te sturen werd de ontvanger in contact gebracht met gelijkgestemde broeders en zusters. Groen & Kranenberg p. 75.

¹⁸² Een server waar je gratis websites op kunt plaatsen.

¹⁸³ Groen & Kranenberg, *Strijders van Allah*, p. 86.

¹⁸⁴ Ibid., p. 88.

¹⁸⁵ Groen & Kranenberg, *Strijders van Allah*, p. 75.

¹⁸⁶ Ibid., p. 57.

¹⁸⁷ J. Groen & A. Kranenberg, “Kwetsbare Big Brother”, *De Volkskrant*, 16 december 2006.

¹⁸⁸ “De gewelddadige jihad in Nederland”, *AIVD*, p. 40.

¹⁸⁹ Groen & Kranenberg, *Strijders van Allah*, pp. 125-126.

¹⁹⁰ Ibid., p. 103.

¹⁹¹ Ibid., p. 103.

¹⁹² Ibid., 103.

¹⁹³ Ibid., p. 126.

in 2005 in Irak opblies.¹⁹⁴ Over of zij zelf tot zo iets in staat waren liepen de verhalen uiteen. Zo vertelde Laila (niet haar echte naam) dat ze zich niet zou kunnen oplazen in Nederland.¹⁹⁵ Andere vrouwen verklaarden dat ze hier wel toe in staat zouden zijn. Malika, een 16-jarige Marokkaanse uit Amsterdam, zou volgens Groen en Kranenberg tijdens politieverhoren in 2005 hebben verklaard dat ze van plan was geweest samen met haar toenmalige man Nouredine el Fathi, een van de kopstukken van de Hofstadgroep, met een auto vol explosieven een winkelcentrum binnen te rijden.¹⁹⁶ Ook Nawal zou volgens Groen en Kranenberg in verhoor hebben aangegeven dat ze een martelaarsdood wilde sterven. Zelf zou ze daarover hebben gezegd dat ze in die tijd overtuigd aanhangster was van het *takfir*-gedachtegoed. Andersdenkenden waren in haar ogen ongelovigen en mochten gedood worden. Ze dacht dat ze daarmee in het paradijs zou komen.¹⁹⁷

De enige vrouw rondom het Hofstadnetwerk die daadwerkelijk betrokken was bij een mogelijk gewelddadige actie en die is veroordeeld voor haar aandeel binnen het netwerk is Soumaya Sahla. Zij was zeer actief binnen de As Soennah moskee (die bekend stond om zijn radicale opvattingen), waar ze lezingen gaf en workshops organiseerde. Ze ontmoette de eerdergenoemde Nouredine el Fathi, met wie ze in april 2004 trouwde. Nouredine werd gezocht door de politie. In juni 2005 werd hij in het bijzijn van twee vrouwen (waaronder Soumaya) gespot in Den Haag. Bij zijn arrestatie zou hij naar zijn rugzak hebben gegrepen. Soumaya zou voor hem zijn gesprongen en hebben geroepen "Allah Akbar". Pas nadat de agenten haar tegen de grond hadden weten te werken, konden de agenten Nouredine, die een doorgeladen machinepistool in zijn tas bleek te hebben, arresteren.¹⁹⁸ Soumaya zou nog meerdere keren in verband worden gebracht met terroristische activiteiten en ervan verdacht worden betrokken te zijn geweest bij mogelijk wapentransport tussen Brussel en Nederland. Zij werd uiteindelijk tot vier jaar veroordeeld cel.¹⁹⁹

Hoewel een aantal vrouwen binnen de Hofstadgroep verklaard zouden hebben deel te willen nemen aan gewelddadige activiteiten, lijkt er in de praktijk weinig tot geen invulling aan te zijn gegeven. Dit hoeft niet te betekenen dat er geen concrete plannen waren van vrouwen voor degelijke acties, het kan ook zijn dat beraamde aanslagen waar vrouwen bij betrokken zouden zijn waren verijdeld. Ook is het niet geheel duidelijk in welke mate vrouwen betrokken waren bij de planning van aanslagen door mannen. Zo is veel gespeculeerd dat Abida K. betrokken was bij het plannen van de aanslagen van haar man Samir A., maar hier is nooit bewijs voor gevonden. Ook omtrent Soumaya's bijdrage blijft veel onzeker. Over het algemeen lijkt geconcludeerd te kunnen worden dat de vrouwen rondom het netwerk hoofdzakelijk actief waren in het verspreiden van het radicale gedachtegoed.

¹⁹⁴ Ibid., pp. 112 en 122.

¹⁹⁵ Ibid., pp. 117-118.

¹⁹⁶ Ibid., pp. 123 en 124.

¹⁹⁷ Ibid., p. 125.

¹⁹⁸ De Graaf, *Gevaarlijke vrouwen*, pp. 266-267.

¹⁹⁹ Ibid., 283.

De rol van vrouwen binnen IS

Dit tweede deel van het rapport maakt de stap naar het heden, waarbij zal worden ingegaan op de rol van vrouwen binnen de jihadistische strijd die wordt gevoerd door IS. Ten eerste zal worden ingegaan op de rol van westerse vrouwen in de strijdgebieden van Syrië en Irak. Hierbij zal de casestudie van de Britse Aqsa Mahmood, over wie verreweg de meeste informatie te vinden is, ter illustratie dienen. Vervolgens zal worden gekeken naar de rollen van westerse vrouwen die niet zijn afgereisd naar de strijdgebieden, maar die actief zijn vanuit het Westen. Hierbij zal onder andere dieper worden ingegaan op de verijdelde aanslag in Parijs van september 2016, waarbij vier vrouwen betrokken waren en op het verhaal van de Belgisch-Marokkaanse Fatima Aberkan. Ook de documentaire van *Channel Four*: ‘British women supporting ISIS unveiled’ zal worden besproken. Deze voorbeelden zijn geselecteerd omdat zij de verschillende mogelijke rollen van vrouwen illustreren.

De rol van westerse vrouwen in de strijdgebieden

Sinds het uitroepen van het kalifaat door Abu Bakr Al-Baghdadi op 29 juni 2014 zijn honderden westerse meisjes en vrouwen vertrokken richting Syrië en Irak, onder hen een vijftigtal Nederlandse vrouwen.²⁰⁰ In verschillende studies wordt ingegaan op de rol van westerse vrouwen binnen IS.²⁰¹ Uit deze onderzoeken blijkt dat vrouwen verschillende rollen in kunnen nemen, waaronder die van moeder en echtgenote. Ook uit eigen communicatie van westerse vrouwen vanuit de strijdgebieden van Syrië en Irak komt deze rol naar voren. Zo schrijft Umm Ubaydah dat de rol van de *muhajirah* (vrouwen die de reis naar het uitgeroepen kalifaat hebben gemaakt) is haar man en de jihad te steunen en de *Ummah* te vergroten. Van vrouwen wordt verwacht dat ze goede echtgenoten zijn die hun kinderen volgens het gedachtegoed van IS opvoeden, zo schrijft zij.²⁰² Ook Umm Layth beaamt dit en schrijft dat het beter is een goede moeder en echtgenote te zijn dan te focussen op het uitvoeren van een martelarenoperatie.²⁰³

Maar vrouwen zijn meer dan echtgenotes en moeders. Zo vervullen volgens Amanda Spencer vrouwen ook ondersteunende posities. Zij betoogt dat in het gebied onder controle van IS een aantal vrouwen als dokters en leraressen werkt.²⁰⁴ Uit het blog van Shams blijkt inderdaad dat zij als arts in het gebied onder controle van IS werkt.²⁰⁵ Ook zouden vrouwen actief zijn in administratieve en sociale functies en in weeshuizen.²⁰⁶ Daarbij zouden vrouwen een logistieke functie kunnen hebben. Zo beschrijft Anita Perešin dat een Canadese vrouw die zichzelf L.A noemt, zich in ieder geval op een zeker moment op verschillende plaatsen achter de frontlinies van IS bevond, waar ze naar alle waarschijnlijkheid IS zou hebben ondersteund in het verzamelen van inlichtingen voor militaire operaties van IS.²⁰⁷ Of deze vrouwen een uitzondering vormen of dat ook andere westerse vrouwen dergelijke posities innemen is niet geheel duidelijk. Het is in ieder geval niet ondenkbaar dat ook andere vrouwen bepaalde posities innemen als zij daartoe zijn opgeleid.²⁰⁸

Een meer zichtbare en prominente rol die vrouwen innemen binnen IS vanuit de strijdgebieden, is het verspreiden van propaganda. Op verschillende sociale media zoals Twitter, Facebook, Tumblr, Ask.fm etc. beschrijven vrouwen vanuit het kalifaat hun leven, dat veelal als vele malen beter dan hun oude leven wordt beschreven. Umm Hamza schreef in een online post dat ze zich in het kalifaat veilig en beschermd voelt onder de wetten van Allah.²⁰⁹ Ook andere vrouwen schetsen een perfect plaatje van het pure islamitische leven dat volgens hen alleen daar kan worden geleid, met foto's van prachtige zonsondergangen en lachende strijders, die liefdevol worden omschreven als ‘strijdende leeuwen’.²¹⁰ Naast de boodschap van hoe mooi en puur het leven in het kalifaat is, benadrukken volgens onder andere Brenda Stoter de vrouwen ook hun afkeer voor de westerse samenleving en de stigmatisering van moslims zowel in Nederland als in andere delen van de wereld. Ze verwijzen hierbij naar het conflict tussen Palestina en Israël, de invasie in Irak in 2003, de afzetting van de Moslimbroederschap in Egypte en de huidige situatie in Afghanistan. Zij propageren zo dat het Westen een oorlog voert

²⁰⁰ “Leven bij IS, de mythe ontrafeld”, *AIVD*, p. 6.

²⁰¹ Zie bijvoorbeeld: C. Hoyle, A. Bradford & R. Frenett, “Becoming Mulan? Female Western migrants to ISIS”, *Institute for Strategic Dialogue*, 2015; E. Bakker & S. de Leede, “European female jihadists in Syria: exploring an under-researched topic”, *ICCT*, 2015; A. Perešin, “Fatal attraction, Western Muslimas and ISIS”, *Perspectives on Terrorism*, 9:13, 2015; “Leven bij IS, de mythe ontrafeld”, *AIVD*; A. N. Spencer, “The hidden face of terrorism, an analysis of the women in Islamic State”, *Journal of Strategic Security*, 9:3, 2015.

²⁰² Hoyle, Bradford & Frenett, “Becoming Mulan?”, pp. 31-32.

²⁰³ *Ibid.*, p. 32.

²⁰⁴ Spencer, “The hidden face of terrorism”, p. 86.

²⁰⁵ E. M. Saltman & M. Smith, “Till martyrdom do us part, gender and the ISIS phenomenon”, *Institute for Strategic Dialogue & ICSR*, 2015.

²⁰⁶ Spencer, “The hidden face of terrorism”, p. 86.

²⁰⁷ Perešin, “Fatal attraction”, p. 30.

²⁰⁸ Hoyle, Bradford & Frenett, “Becoming Mulan?”, voetnoot 20.

²⁰⁹ Perešin, “Fatal Attraction”, p. 28.

²¹⁰ B. Stoter, “Mama ik ga, vrouwen in het kalifaat”, *De Groene Amsterdammer*, 26 november 2014.

tegen de islam.²¹¹

Ook roepen vrouwen andere vrouwen op af te reizen naar de strijdgebieden en geven zij advies in hoe het beste de reis te ondernemen. De Britse Zahra Halane schreef onder meer dat jihad een religieuze verplichting is *“No difference between one who abandons jihad without excuse when it is fard ayn, and one who eats without excuse during the day in Ramadan.”*²¹² En de Amerikaanse Hoda Muthana die in november 2014 vertrok naar Syrië schreef *“there are sooo many Aussies and Brits here but where are all the Americans, wake up u cowards.”*²¹³ Er zijn ook Nederlandse vrouwen online actief vanuit de strijdgebieden. Umm Haniefa zou vrouwen op het hart drukken met haar privé contact op te nemen als ze naar het kalifaat willen afreizen, in plaats van met mannen hierover te chatten. *“Wij zijn hier met velen en zullen jullie bijstaan”*,²¹⁴ zou ze geschreven hebben. Daarbij zou ze geschreven hebben dat er meer vrouwen nodig zijn in het kalifaat om voor de mannen en kinderen te zorgen. *“Jong of oud, met kinderen of zonder, gescheiden of weduwe, dat maakt niets uit.”*²¹⁵ En Fatima, die op zeventienjarige leeftijd vanuit Tilburg naar Raqqa vertrok, gaf de vijftienjarige Imane L. uit Den Haag advies over hoe de reis te maken. Zij adviseerde haar dat ze beter tegen niemand kon vertellen over haar reisplannen. Ze mocht geen vertrekdata doorgeven via sociale media. En ze moest vooral niet zenuwachtig doen want *“eigenlijk is ‘t super leuk haha, vakantie”*²¹⁶. Imane zou ook via Fatima financiële steun hebben gekregen uit België.²¹⁷

Tevens roepen vrouwen anderen op geweld te gebruiken. Zo zou Zehra Duman haar Twittervolgers hebben opgeroepen om de *kuffar* (ongelovigen) te doden *“stab them and poison them. Poison your teachers. Go to haram restaurants and poison the food in large quantities.”*²¹⁸ Ook Umm Layth zou op Twitter hebben opgeroepen tot geweld. Volg het voorbeeld van de broeders van Woolwich, Texas en Boston, schreef ze. En *“if you cannot make it to the battlefield, bring the battlefield to yourself”*.²¹⁹ Daarbij geven vrouwen aan zelf ook deel te willen nemen aan het geweld. Zo schreef Umm Ubaydah *“I wish I did it!”* na de onthoofding van de journalist Steven Sotloff en Khadijah Dare schreef *“I wna b da 1st UK woman 2 kill a UK or US terrorist!”*.²²⁰ Ook zou Dare haar zoontje, die op dat moment vier jaar was, in een propagandafilm van IS hebben laten optreden. In militair uniform en een IS-hoofdbandje om zou hij vlak voordat een auto met daarin drie Syrische gevangenen werd opgeblazen voor de camera hebben gezegd *“We will kill the kuffars over there.”*²²¹ En de zevenveertigjarige Britse Sally Jones, een bekeerlinge uit Kent die in 2013 met haar tienjarige zoon naar Syrië vertrok²²², stelde onder meer een *“kill list”* op. Daarbij zou ze geschreven hebben dat ze christenen wil onthoofden en schreef ze *“don’t worry UK, we are preparing for you many more plans like 7/7”*.²²³

Hoewel voor vrouwen (nog) geen militante rol is weggelegd in het kalifaat, krijgen de meeste vrouwen wel een training in het gebruik van vuurwapens. Dit zou hoofdzakelijk zijn zodat vrouwen zich kunnen verdedigen in geval van nood. Ondanks dat vrouwen tot nog toe geen toestemming hebben om mee te vechten, geven verschillende vrouwen wel aan dat zij bereid zouden zelf geweld te gebruiken. Aqsa Mahmood, onder het alias Umm Layth, beschrijft dat een van de meest gestelde vragen op haar blog is of vrouwen mee mogen vechten. Hoewel zij zelf aan haar vader vertelde toen ze net in Syrië was aangekomen dat ze een martelaarsdood wilde sterven en dat ze elkaar weer zouden zien op de dag des oordeels²²⁴, geeft ze toe dat vrouwen op dit moment geen deel nemen aan de strijd. Voor nu, schrijft ze, is het daadwerkelijk vechten niet *fard ayn*, dus het is onmogelijk voor vrouwen om mee te vechten. Maar ze voegt daar wel aan toe dat ze hoopt dat het in de toekomst wel mag.²²⁵ Ook Zehra Duman zou geregeld in online berichten aangeven dat ze een martelaarsmissie uit zou willen voeren.²²⁶ Ze zou hebben geschreven *“not at the moment... but maybe one day soon, it just might happen... which I*

²¹¹ Ibid.

²¹² Saltman & Smith, “Till martyrdom do us part”, p. 22.

²¹³ A. Alexander, “Cruel intentions, female jihadists in America”, *Program on extremism, the George Washington University*, november 2016 p. 18.

²¹⁴ Stoter, “Mama ik ga”.

²¹⁵ Ibid.

²¹⁶ J. Alberts & H. Lensink, “Seks en de jihad, Nederlandse moslima’s vallen voor strijders”, *Vrij Nederland*, 25 april 2015.

²¹⁷ Ibid.

²¹⁸ Saltman & Smith, “Till martyrdom do us part”, p. 35.

²¹⁹ H. Khaleeli, “The British women married to jihad”, *The Guardian*, September 6, 2014, terug te vinden via: <http://www.theguardian.com/world/2014/sep/06/british-women-married-to-jihad-isis-syria>

²²⁰ A. Baker, “How ISIS is recruiting women from around the world”, *Time*, September 6, 2014. Terug te vinden via: <http://time.com/3276567/how-isis-is-recruiting-women-from-around-the-world/#3276567/how-isis-is-recruiting-women-from-around-the-world/>

²²¹ L. Dearden, “Isis British Brides, what we know about the girls and women still in Syria after the death of Kadiza Sultana”, *Independent*, 12 augustus 2016. Terug te vinden via: <http://www.independent.co.uk/news/uk/home-news/isis-british-brides-kadiza-sultana-girls-women-syria-married-death-killed-aqsa-mahmood-islamic-state-a7187751.html>

²²² Ibid.

²²³ “ISIS, the British women supporters unveiled”, *Channel Four*, <https://www.youtube.com/watch?v=V6e49yPI7s>.

²²⁴ A. Shubert and B. Naik, “CNN exclusive: From Glasgow girl to 'bedroom radical' and ISIS bride”, CNN, 5 September 2014, http://edition.cnn.com/2014/09/05/world/europe/isis-bride-glasgow-scotland/index.html?hpt=hp_c1.

²²⁵ Hoyle, Bradford & Frenett, “Becoming Mulan”, p. 33.

²²⁶ Saltman & Smith, “Till martyrdom do us part”, p. 35.

cannot wait for.”²²⁷ Ook Umm Ubaydah schreef “*maybe the time for us to participate is soon*”.²²⁸ Aangezien IS zijn wortels heeft in de eerdergenoemde organisatie al Qaeda Iraq²²⁹ - die op een zeker moment zoals in het vorige hoofdstuk beschreven veelvuldig vrouwen inzette in zelfmoordmissies – zou het inderdaad niet ondenkbaar zijn dat IS op een gegeven moment voor deze strategie zou kunnen kiezen.

Vrouwen die een militante rol ambiëren hebben de meeste kans op actie als lid van een vrouwenbrigade van IS. Er zouden twee van dergelijke brigades zijn, de al-Khansaa en de Umm al-Rayan, waarvan het meeste bekend is over de eerste. De al-Khansaa brigade werd in februari 2014 in het leven geroepen, hoofdzakelijk om mannelijke activisten en dissidenten vermomd als vrouwen te ontmaskeren. Sinds 2015 opereert de groep als een soort zedenpolitie. De vrouwen krijgen een training in het omgaan met een vuurwapen. Gehuld in *abayas* en *niqaabs*, met een AK47 over hun schouder, patrouilleren deze vrouwen de straten van Raqqa. De groep bestaat uit ongeveer vijftientig tot dertig vrouwen in de leeftijd van achttien tot vijftientig jaar. Zij controleren of vrouwen wel de door IS gestelde kledingvoorschriften naleven - zwarte kleding die elke lichaamsvorm verbergt, zwarte handschoenen en dikke gezichtssluiers. Ook het dragen van make up is verboden. Wanneer een vrouw deze voorschriften niet volgt, en hiervoor veroordeeld wordt, deelt de brigade lijfstraffen uit zoals zweepslagen.²³⁰

Ook zou de groep huiszoeken uitvoeren en mensen die de regels van IS niet naleven, of die kwaadspreken over de groep, aangeven. Daarbij zouden de vrouwen hun mannelijke collega's ondersteunen bij controleposten. Ook zijn er berichten dat de brigade verantwoordelijk is voor het op gang houden van bordelen waar voornamelijk Yezidi vrouwen worden gehouden.²³¹ Wie er precies deel uit maken van deze al-Khansaa brigade is niet geheel duidelijk.²³² Volgens Melanie Smith van het *International Centre for the Study of Radicalisation* (ICSR) zijn er in ieder geval vier Britse vrouwen actief binnen de al-Khansaa brigade, waaronder Aqsa Mahmood.²³³ Volgens onderzoekers Daan Weggemans et al. zouden er ook Nederlandse vrouwen bij betrokken zijn.²³⁴ Sara zou hebben geschreven dat zij een nieuwe taak had gekregen van IS: zweepslagen uitdelen. “Een leuke, nieuwe ervaring”, schreef ze daarover op haar pagina.²³⁵ Het is niet geheel duidelijk of Sara haar nieuwe taak als lid van de Al-Khansaa brigade had gekregen.

Tot slot wijzen Perešin en Cervone op een bijkomende rol voor vrouwen binnen de beweging van IS, namelijk dat vrouwen die het Westen verlaten om in het zogenaamde kalifaat te gaan wonen de boodschap afgeven dat zij de ideologie en de levenswijze van IS prefereren boven de westerse levenswijze.²³⁶ Dit versterkt de retoriek van IS dat islamitische waarden superieur zijn aan westerse waarden. Melanie Smith stelt daarbij dat de aanwezigheid van vrouwen binnen de beweging in de strijdgebieden het beeld moet overbrengen dat IS geen terroristische organisatie is, maar een legitieme staat waarbij iedere moslim zich zou moeten aansluiten.²³⁷

Casestudie Aqsa Mahmood

In de jaren zeventig verhuisden Muzaffar en Khalida Mahmood van Pakistan naar Glasgow. Ze kochten een huis in een nette buurt en kregen vier kinderen, die later naar de prestigieuze Craigholme school gingen. In een interview met CNN vertelde de vader van Aqsa dat zij de beste dochter was die een vader zich kon wensen. We hebben geen idee wat er met haar is gebeurd, ze was lief, aardig, ik heb nog nooit mijn stem tegen haar hoeven verheffen, zou hij hebben gezegd.²³⁸ Ook ging het goed met Aqsa (20) op school, ze ging later naar de Caledonian University om radiologie te studeren. Volgens

²²⁷ Ibid., p. 35.

²²⁸ Hoyle, Bradford & Frenett, “Becoming Mulan, p. 36.

²²⁹ M. Ali, “ISIS and Propaganda: How ISIS Exploits Women,” *Reuters institute for the study of journalism, University of Oxford*, 2015, p. 6.

²³⁰ Spencer, “The hidden face of terror”, pp. 83-84.

²³¹ J. Neurink, *De vrouwen van het kalifaat, slavinnen, moeders en jihadbruiden*, Amsterdam: Uitgeverij Jurgen Maas, 2015, p. 91.

²³² Ibid., pp. 83-84.

²³³ N. Culzac, “Isis: British women led by Aqsa Mahmood running sharia police unit for Islamic State in Syria”, *Independent*, 8 september 2014. Terug te vinden via: <http://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/isis-british-women-running-sharia-police-unit-for-islamic-state-in-syria-9717510.html>

²³⁴ D. Weggemans, R. Peters, E. Bakker & R. de Bont, “Bestemming Syrië, een exploratieve studie naar de leefsituatie van Nederlandse ‘uitreizigers’ in Syrië”, *Universiteit Leiden, Universiteit van Amsterdam, Rechtbank Rotterdam*, 3 januari 2016, p. 52.

²³⁵ Weggemans, Peters, Bakker & De Bont., “Bestemming Syrië”, p. 51.

²³⁶ A. Perešin & A. Cervone, “The Western *Muhajirat* of ISIS”, *Studies in Conflict and Terrorism*, 38: 7, 2015, p. 6.

²³⁷ P. Blasic, “Schokkend, IS werft jonge vrouwen voor jihad via sociale media”, *HP de Tijd*, 27 oktober 2014. Terug te vinden via: <http://www.hpdetijd.nl/2014-10-27/schokkend-werft-jonge-vrouwen-voor-jihad-via-social-media/>

²³⁸ A. Shubert and B. Naik, “CNN exclusive: From Glasgow girl to 'bedroom radical' and ISIS bride”, *CNN*, 5 September 2014, http://edition.cnn.com/2014/09/05/world/europe/isis-bride-glasgow-scotland/index.html?hpt=hp_c1.

haar vrienden was ze een slimme, zelfverzekerde jonge vrouw.²³⁹ Het was dan ook een grote schok voor zowel de familie als de school toen Aqsa in november van 2013 afreisde naar Syrië.

Aqsa is inmiddels één van de bekendste Britse vrouwen die zich in het gebied ophouden. Zij is uiterst actief in het rekruteren en verspreiden van propaganda online onder de naam Umm Layth. Zo zou Aqsa contact hebben gehad met tenminste één van de drie Britse meisjes van de Bethnal Green School die in februari van 2015 hun huis in Londen verlieten en naar Syrië afreisden. Aqsa zou hen tips hebben gegeven hoe ze de reis moesten maken.²⁴⁰ Van deze drie meisjes zou in ieder geval één zijn omgekomen in Syrië tijdens een bombardement.²⁴¹ Ook roept Mahmood geregeld mensen die niet in staat zijn de reis naar het kalifaat te maken, op om aanslagen te plegen in hun eigen land. Zo schreef zij op Twitter *“Follow the examples of your brothers from Woolwich, Texas and Boston”* en *“If you cannot make it to the battlefield, then bring the battlefield to yourself”* en spreekt ze haar bewondering uit voor aanslagen zoals in Tunesië en Frankrijk.²⁴²

Op haar Tumblr pagina, waar ze een blog bijhield, plaatste Mahmood een stap-voor-stap instructielijst voor potentiële uitreizigers (haar blog is inmiddels gesloten). Ze beschreef wat vrouwen mee moesten nemen en wat niet, en hoe ze konden voorkomen dat ze voortijdig opgepakt zouden worden. Zo adviseerde ze vrouwen geen gebruik te maken van het wifinetwerk thuis, en ook om niets verdachts op te zoeken op apparaten die de rekrut met wilde nemen naar Syrië. Op deze manier kon voorkomen worden dat de autoriteiten iets zouden kunnen vinden dat als bewijs zou kunnen dienen. Ook raadde ze aan bepaalde apps te downloaden om de autoriteiten op het verkeerde been te zetten en drukte ze potentiële uitreizigers op het hart vooral niets te zeggen tegen familie of vrienden, tot ze goed en wel in Syrië zaten. Haar lijst zou door minimaal zevenentwintig volgens zijn gedeeld.²⁴³

Zoals eerder gezegd is Mahmood naar alle waarschijnlijkheid betrokken bij de al-Khansaa Brigade. In de media wordt zelfs beweerd dat zij een leiderschapspositie heeft binnen deze brigade.²⁴⁴ Dit laatste is niet officieel bevestigd of geverifieerd. Daarbij wordt Mahmood ervan verdacht betrokken te zijn bij het beramen van aanslagen tegen het Verenigd Koninkrijk.²⁴⁵ In hoeverre zij hier werkelijk bij betrokken zou zijn is niet duidelijk. Wel zou zij samen met de eerdergenoemde Sally Jones door de Verenigde Naties zijn toegevoegd aan een lijst met terreur-verdachten waardoor haar financiële tegoeden zijn bevroren. Ook zou er voor haar en Jones een reisverbod gelden.²⁴⁶

Vrouwen die vanuit het Westen deelnemen aan de strijd

Naast de vrouwen die vanuit de strijdgebieden in Syrië en Irak meewerken aan het verspreiden van propaganda, het rekruteren voor de jihad, het deelnemen aan de vrouwenbrigades en het zorgen voor de strijders en hun kinderen, zijn er ook vrouwen die in naam van IS actief zijn vanuit hun thuisland. Zo vertelt Hoessein (57) uit Utrecht dat zijn ex-vrouw na het vertrek van hun dochter Meryem naar Syrië radicale ideeën verspreidde vanuit haar huiskamer in Zoetermeer tijdens zogenaamde woonkamerlezingen. Later zou zij met hun zoon Ilyas, die op dat moment vijftien was, ook zelf naar Syrië vertrekken. Ilyas kwam daar om het leven tijdens een bombardement op een wapendepot dat hij samen met nog een aantal Nederlanders bewaakte.²⁴⁷

Ook zijn westerse vrouwen actief in het oproepen tot geweld vanuit hun thuisland, zonder dat zij zelf afreizen naar de strijdgebieden. Zo werd in februari 2016 de Amerikaanse Safya Roe Yassin gearresteerd voor het bedreigen van personeel van de Amerikaanse regering. Maandenlang had de FBI haar accounts op sociale media gevolgd. Via verschillende accounts promootte zij de boodschap van IS en de gewelddadige jihad. In augustus van 2015 zou zij in een Tweet persoonlijke informatie zoals de namen en telefoonnummers van drie personeelsleden hebben gedeeld onder de titel *“wanted to kill”*.²⁴⁸

²³⁹ E. Glanfield, “You’ve betrayed us”, The Daily Mail, 3 September 2014, <http://www.dailymail.co.uk/news/article-2742112/You-ve-betrayed-Parents-private-school-jihadist-emotional-appeal-stop-inciting-massacre-return-home-Syria.html>

²⁴⁰ M. Petrou, “What’s driving teen girls to jihad?”, Macleans, 7 maart 2015, <http://www.macleans.ca/society/teen-girl-jihadists/>.

²⁴¹ L. Dearden, “Isis British Brides”.

²⁴² Ibid.; Khaleeli, “The British women married to jihad”.

²⁴³ L. Crooks, “Runaway British Jihadi bride writes shocking suitcase checklist for schoolgirls wanting to join ISIS”, Mirror, 2 augustus 2015. Terug te vinden via: <http://www.mirror.co.uk/news/uk-news/runaway-british-jihadi-bride-writes-6179441>

²⁴⁴ G. Madley, “Heartbroken and Hopeless”, Mail Online, 22 februari 2016. Terug te vinden via: <http://www.dailymail.co.uk/news/article-3457741/Heartbroken-hopeless-Parents-Scottish-jihadi-bride-Aqsa-Mahmood-tell-devastation-losing-ISIS-brainwashing.html>

²⁴⁵ “Scots jihadi bride Aqsa Mahmood has assets frozen and a travel ban slapped on her”, Daily Record, 29 september 2015. Terug te vinden via: <http://www.dailyrecord.co.uk/news/scottish-news/scots-jihadi-bride-aqsa-mahmood-6536728>

²⁴⁶ “Scots jihadi bride Aqsa Mahmood has assets frozen and a travel ban slapped on her”, Daily Record, 29 september 2015. Terug te vinden via: <http://www.dailyrecord.co.uk/news/scottish-news/scots-jihadi-bride-aqsa-mahmood-6536728>; L. Dearden, “Isis British Brides”.

²⁴⁷ D. Pinedo, “Mijn kinderen hebben mensen vermoord”, NRC, 21 mei 2016. Terug te vinden via: <https://www.nrc.nl/nieuws/2016/05/21/mijn-kinderen-hebben-mensen-vermoord-1622780-a1285774>

²⁴⁸ Alexander, “Cruel intentions”, p. 13.

Ook vanuit het Verenigd Koninkrijk promoten vrouwen de jihad. In een documentaire van *Channel Four* volgt een undercover journaliste (Aïcha) verschillende Britse moslima's online. De documentaire laat zien hoe Britse vrouwen dagelijkse berichten op sociale media plaatsen waarin ze anderen oproepen de jihad te steunen en waarin ze geweld tegen het Westen aanmoedigen.²⁴⁹

In de documentaire is te zien hoe Aïcha na acht maanden met de vrouwen in contact gestaan te hebben, in oktober 2015 wordt uitgenodigd om deel te nemen aan een studiegroep alleen voor vrouwen. De locatie en het tijdstip wordt een dag van tevoren via een sms aan haar doorgegeven. Het wordt duidelijk dat er verscheidene van deze bijeenkomsten op verschillende dagen worden georganiseerd, elk op een wekelijkse basis. Het aantal deelneemsters loopt uiteen van negen, tot in de twintig. Alle vrouwen lijken elkaar goed te kennen. Tijdens de bijeenkomsten, waarbij ook veel kleine kinderen aanwezig zijn, worden lezingen gehouden waarin wordt gesproken over de oorlog die het Westen voert tegen de islam. Verder wordt er benadrukt dat het voor elke moslim verplicht is de democratie en de wetten die gelden in het Westen te verwerpen en dat iedere moslim de plicht heeft zich aan te sluiten bij de jihad. Daarbij worden de jihadistische strijd en het uitgeroepen kalifaat verheerlijkt.²⁵⁰

Ook zijn vrouwen vanuit hun thuisland betrokken bij het faciliteren van de jihad. Zo beschrijft Audrey Alexander hoe Jasminka Ramic, Mediha Salkicivic en Sedina Unkic Hodzic, alle drie van Bosnische komaf, onderdeel waren van een financieringsproject vanuit de Verenigde Staten waarbij in totaal zes personen betrokken waren. Zij zamelden geld in via PayPal en Western Union en kochten Amerikaanse militaire uniformen en accessoires. Via contacten in Bosnië-Herzegovina, Turkije en Saudi-Arabië transporteerden ze deze materialen naar internationale strijders in Syrië. Het transport vond plaats van augustus 2013 tot september 2014. De vrouwen werden in februari 2015 gearresteerd.²⁵¹

De Belgische Fatima Aberkan (56), moeder van zeven, is al geruime tijd actief binnen het jihadisme en was bevriend met de eerdergenoemde Malika el Aroud.²⁵² Aberkan was een prominent lid van het zogenaamde Zerkani netwerk. Dit netwerk centreerde zich rond de Marokkaanse Khalid Zerkani, die ook wel Papa Noël werd genoemd vanwege zijn baard en vrijgevigheid aan "Syriëgangers". Zerkani rekruteerde onder andere Abdelhamid Abaaoud voor de jihadistische strijd, de man die wordt gezien als het brein achter de aanvallen in Parijs op 13 november 2015.²⁵³ Aberkan zou onder meer betrokken zijn geweest bij de werving van strijders voor de jihadistische strijd in Syrië en zou hebben geholpen bij de onderduiking van Salah Abdeslam, die gezocht werd vanwege zijn mogelijke betrokkenheid bij de aanslag in Parijs van 13 november 2015. Binnen het Zerkani-netwerk zou Aberkan worden gezien als een moederfiguur. Ze reisde zelf meerdere malen af naar Syrië, en nam daarbij ook haar twee minderjarige dochters van 14 en 16 mee. Ook zou ze haar zoons hebben overgehaald aan de strijd in Syrië deel te nemen. Haar zoon Soufiane Alilou reisde verschillende malen af en begeleidde hierbij diverse nieuwe rekruten. Hij werd in juli 2014 gearresteerd. Twee van haar andere zoons, Yassine en Abdelhoumeïn Lachiri werden tot 20 jaar cel veroordeeld vanwege hun betrokkenheid bij het netwerk. Een van hen zou zijn omgekomen in Syrië. Daarbij had Aberkan een logistieke functie binnen het netwerk en verzorgde ze onder meer het vervoer van goederen en geld naar verschillende leden. Aberkan werd in april 2016 veroordeeld tot een gevangenisstraf van vijftien jaar.²⁵⁴

Naast deze ondersteunende rollen zien we ook een aantal vrouwen die actief betrokken waren bij het plannen dan wel uitvoeren van aanslagen. In de Verenigde Staten werden in april 2015 twee vrouwen, Asia Siddique en Noelle Velentzas, gearresteerd vanwege hun mogelijke betrokkenheid bij een geplande aanslag met een zelf gefabriceerd explosief. Van augustus 2014 tot maart 2015 zouden Siddique en Velentzas onderzoek hebben gedaan en de benodigde materialen om een explosief te maken bij elkaar hebben gezocht aan de hand van scheikunde boeken en jihadistische online publicaties. Siddique had al lange tijd banden met jihadistische netwerken. Velentzas had al vaker aangegeven voorstander te zijn van een terroristische aanslag in de Verenigde Staten. In een gesprek met een undercoveragent zou Velentzas hebben gezegd niet te begrijpen waarom mensen de VS verlaten om deel te nemen aan de jihadistische strijd als er zoveel mogelijkheden zijn binnen de VS. Tijdens een undercoveroperatie kwamen de plannen van de vrouwen aan het licht. Hierdoor konden zij worden gearresteerd. Velentzas zou een mes en een bijl in haar huis hebben gehad en Siddique had meerdere propaan gastanks en instructies hoe ze van deze tanks explosieven zou kunnen maken. In maart 2015 pleitten beide vrouwen onschuldig, hun processen lopen nog.²⁵⁵

²⁴⁹ "ISIS, the British women supporters unveiled", *Channel Four*, <https://www.youtube.com/watch?v=V6e49yfPI7s>.

²⁵⁰ Ibid.

²⁵¹ Alexander, "Cruel intentions", p. 12.

²⁵² Sciolino & Mekhennet, "Belgian woman wages war for Al Qaeda on the web".

²⁵³ J. Heijmans, "Wie is Fatima Aberkan, de 'moeder van de jihad'?", *Metro Nieuws*, 7 augustus 2016. Terug te vinden via: <http://www.metronieuws.nl/nieuws/buitenland/2016/08/wie-is-fatima-aberkan-de-moeder-van-de-jihad>

²⁵⁴ G. Paelinck, "Ronselaar van terroristen Abbaoud en Laachraoui krijgt maximumstraf", *De Redactie*.BE, 14 april 2016. Terug te vinden via: <http://deredactie.be/cm/vrtnieuws/regio/brussel/1.2629018>; "M/v van de week, Fatima Aberkan", *De Tijd*, 12 augustus 2016. Terug te vinden via: http://www.tijd.be/tablet/newspaper_vooraan/M_V_van_de_week_Fatima_Aberkan.9797977-7311.art?ckc=1.

²⁵⁵ Alexander, "Cruel intentions", p. 7.

Op 22 december 2015 schoten Tasfeen Malik en haar man Syed Farook in San Bernardino California veertien mensen dood en verwondde tweeëntwintig anderen. Beiden kwamen om in een *shoot-out* met de politie. Malik en Farook zouden elkaar in 2013 hebben leren kennen. Ze trouwden in 2014 en kregen een dochtertje, dat zes maanden oud was toen Malik en Farook hun aanslag pleegden.²⁵⁶ Hoewel er geen bewijs is dat IS de aanslag zou hebben beraamd, zou Malik de dag voor de aanslag wel online trouw hebben gezworen aan IS-leider Al-Baghdadi. IS zou later de acties van het stel hebben toegejuicht in *Dabiq*, het Engelstalige magazine van de groep. Hoe lang het stel de aanslag voorbereide is onduidelijk. Wel verklaarde FBI-directeur James Comey aan de hand van het onderzoek dat het koppel al geruime tijd extremistische gedachten had. Uit privégesprekken tussen Malik en Farook zou zijn gebleken dat het stel regelmatig sprak over de jihadistische strijd en het martelaarschap.²⁵⁷

Ook dichterbij huis zijn vrouwen bij gewelddadige aanslagen betrokken geweest. Op 4 september 2016 werd voor de Notre Dame in Parijs een geparkeerde Peugeot 607 met daarin zeven gasflessen en een aantal jerrycans met diesel gevonden. Aan de hand van vingerafdrukken kwamen de autoriteiten op het spoor van Ornella Gilligmann (29). Zij was al sinds 2014 op de radar van de veiligheidsdiensten, omdat ze had geprobeerd met haar drie kinderen naar Turkije en mogelijk Syrië af te reizen. Later bleek dat zij ook in contact stond met Hayat Boumedienne, de naar Syrië afgereisde weduwe van Amédy Coulibaly, die in januari 2015 een twintigtal mensen gijzelde in een Joodse supermarkt in Parijs.²⁵⁸ Gilligmann werd een aantal dagen na de vrijdelde aanslag gearresteerd. Het onderzoek leidde verder naar de dochter van de eigenaar van de Peugeot, Inès Madani (19). Zij was een bekende van de autoriteiten en stond geregistreerd als staatsgevaarlijk, onder meer vanwege haar poging af te reizen naar Syrië. De autoriteiten troffen haar in het huis van Amal Sakaou (39) in Essonne. Hier hield zich ook Sarah Hervouet (23) op, eveneens een bekende van de autoriteiten omdat zij net als Ines, eerder had geprobeerd af te reizen naar Syrië. Ook zou Hervouet verloofd zijn geweest met zowel Larossi Abballa, die in juli twee politiemensen vermoordde in Magnanville als met Adel Kerdiche, een van de mannen die in juli in Saint-Etienne-du-Rouvray de priester Jacques Hamel vermoordden.²⁵⁹ Bij hun arrestatie op 9 september haalden zowel Madani als Hervouet met een mes uit naar de politieagenten, waarbij een agent lichtgewond raakte.²⁶⁰

De vrouwen zouden in contact hebben gestaan met verschillende jihadisten zowel in Frankrijk en België als in Syrië en Irak. De *NRC* bericht dat in een tas van Madani een brief gevonden zou zijn waarin zij trouw zweert aan IS en waarin ze aangeeft dat de geplande aanslag als wrekingactie was bedoeld voor de dood van IS-lid Abu Muhammed al-Adnani, die eind augustus omkwam in Syrië bij een luchtaanval. Al-Adnani wordt gezien als de architect van verschillende aanslagen buiten Syrië. Hij was een inspiratie voor veel IS-sympathisanten in het Westen en betrokken bij het rekruteren van potentiële aanslagplegers, aldus de *NRC*.²⁶¹ De *Volkskrant* bericht dat volgens de Parijse hoofdofficier van justitie François Molins, de vrouwen werden aangestuurd door Rachid Kassim, een Franse strijder die zich ergens in Syrië of Irak bevindt.²⁶² Kassim wordt er ook van verdacht de opdracht tot de aanval op een kerk in Saint-Etienne-du-Rouvray te hebben gegeven.²⁶³

Naast de directe dreiging die uitgaat van vrouwen die betrokken zijn bij gewelddadige acties, hebben aanslagen door vrouwen een grote propaganda waarde voor IS. Zo zou Rachid Kassim volgens *Le Monde* op zijn Telegram account hebben geschreven: broeders waar wachten jullie nog op? Begrijpen jullie niet dat deze vrouwen tot de actie overgaan omdat er te weinig mannen zijn die dat doen?²⁶⁴ Ook de aanslag door Malik en haar man werd later door IS gebruikt om mannen op hun verantwoordelijkheid in de jihad te wijzen. In *Dabiq* werd geschreven dat mannen van de *Ummah* hun verantwoordelijkheid niet nemen. Deze vrouw wilde niet de kans missen om als *shahida* (martelaar) te

²⁵⁶ P. St. Claire, G. Botelho and R. Ellis, "San Bernardino shooter Tashfeen Malik: Who was she?", CNN, 8 december 2015. Terug te vinden via: <http://edition.cnn.com/2015/12/06/us/san-bernardino-shooter-tashfeen-malik/>

²⁵⁷ Alexander, "Cruel intentions", p. 7.

²⁵⁸ G. van Vlieden, "Vrijdelde aanslag Parijs weer het werk van Rashid Kassim", HLN.BE, 9 september 2016. Terug te vinden via: <http://www.hln.be/hln/nl/35524/Aanslagen-Parijs/article/detail/2859472/2016/09/09/Vrijdelde-aanslag-Parijs-weer-het-werk-van-Rachid-Kassim.dhtml>

²⁵⁹ P. Giesen, "In Parijs opgepakte vrouwelijke terroristen 'aangestuurd door IS'", De Volkskrant, 9 september 2016. Terug te vinden via: <http://www.volkskrant.nl/buitenland/in-parijs-opgepakte-vrouwelijke-terroristen-aangestuurd-door-is-a4373243/>

²⁶⁰ A. Chrisafis, "Cell of French women guided by ISIS behind failed Notre Dame attack", The Guardian, 9 september 2016. Terug te vinden via: <https://www.theguardian.com/world/2016/sep/09/cell-of-french-women-radicalised-by-isis-behind-failed-notre-dame-attack>; Giesen, "In Parijs opgepakte vrouwelijke terroristen 'aangestuurd door IS'".

²⁶¹ E. Verschuren, "Gearresteerde vrouwen Parijs wilden aanslag plegen", NRC, 9 september 2016. Terug te vinden via: <https://www.nrc.nl/nieuws/2016/09/09/verdachte-van-vrijdelde-aanslag-notre-dame-zwoer-trouw-aan-is-a1520513>

²⁶² P. Giesen, "In Parijs opgepakte vrouwelijke terroristen 'aangestuurd door IS'".

²⁶³ Ibid.

²⁶⁴ S. Seelow, Derrière l'affaire de l'Essonne, l'importance du djihad des femmes, Le Monde, 10 september 2016. Terug te vinden via: http://www.lemonde.fr/police-justice/article/2016/09/10/derriere-l-affaire-de-l-essonne-l-importance-du-djihad-des-femmes_4995478_1653578.html

sterven in een tijd wanneer veel mannen hun verantwoordelijkheid niet durven nemen.²⁶⁵ Via dergelijke uitspraken worden mannen aangemoedigd deel te nemen aan de jihad.

²⁶⁵ Dabiq Issue 13, p. 3. Toegankelijk via de Clarion Project: <https://www.clarionproject.org/factsheets-files/Issue-13-the-rafidah.pdf>

Conclusie

Binnen het mondiaal jihadisme is de actieve deelname van vrouwen aan gewelddadige missies omstreden. De ambiguïteit omtrent de rol van vrouwen in dergelijke missies in zowel de klassieke teksten als in de uitspraken van verschillende islamitische geleerden biedt jihadistische groeperingen de ruimte om vrouwen een dergelijke rol toe te bedelen. Zo hebben vrouwen in het verleden zelfmoordmissies uitgevoerd onder de vlag van al Qaeda Irak en binnen het Tsjetsjeens conflict. Ook Hamas heeft voor enkele aanslagen vrouwen ingezet, zij het op een kleinere schaal. Andere bewegingen zoals Hezbollah, kern al Qaeda en Islamitische Staat hebben tot op de dag van vandaag geen vrouwen opgeroepen aan dergelijke missies deel te nemen. Dit betekent overigens niet dat vrouwen gelieerd aan deze bewegingen niet bereid zouden zijn tot zulke aanvallen. Zij zouden, naar eigen zeggen, wel degelijk bereid zijn tot dit ultieme offer. Echter, zo stellen zij, gebiedt de huidige omstandigheid hen nog niet tot actie over te gaan.

Dat vrouwen (nog) in mindere mate dan mannen deelnemen aan gewelddadige missies betekent niet dat zij geen belangrijke rol in nemen in de jihadistische strijd. Verschillende jihadistische leiders en ideologen stellen dat vrouwen van essentieel belang zijn voor het slagen van de jihadistische strijd. Zo zei Osama bin Laden dat vrouwen de generatie mannen voort hebben gebracht die vechten in Palestina, Libanon, Afghanistan en Tsjetsjenië. Vrouwen hebben de mannen voortgebracht die de aanslagen hebben gepleegd op het World Trade Center in New York en op het Pentagon in Washington.²⁶⁶ Daarmee spelen vrouwen, aldus Osama bin Laden, een fundamentele rol in de jihad. Zijn opvolger, al Zawahiri, benadrukt dit eveneens.²⁶⁷ Veel vrouwen binnen het mondiaal jihadisme onderstrepen, in lijn met dit standpunt, hun rol als echtgenote en moeder. Zij voeden hun kinderen op volgens het jihadistisch gedachtegoed en huwen mannen binnen het jihadistisch netwerk.

Zowel in het verleden als in het tegenwoordige mondiaal jihadisme geven vrouwen, los van het voortbrengen van de volgende generatie jihadisten, ook op andere wijze invulling aan hun ondersteunende rol. Met name de opkomst van het internet heeft vrouwen de mogelijkheid geboden het jihadistische gedachtegoed te propageren en te verspreiden. Zij vertalen radicale teksten en verspreiden deze online, zij delen beelden en teksten die hun beeld dat moslims wereldwijd onrecht wordt aangedaan ondersteunen en zij verheerlijken de jihadistische strijd. Daarbij houden vrouwen zich bezig met het inzamelen van geld voor jihadistische bewegingen, het vergaren van strategische informatie ten behoeve van de jihadistische strijd en het smokkelen van wapens en explosieven. Ook zijn vrouwen actief in het vervalsen van identiteitspapieren. Door het organiseren van sociale activiteiten kunnen vrouwen sympathie creëren voor de jihadistische strijd. Tevens spelen vrouwen, als echtgenotes, een strategische rol in het versterken van de onderlinge banden binnen en tussen jihadistische netwerken. Tot slot spelen vrouwen, zij het, voor zover bekend, op kleine schaal, een rol in het beramen van aanslagen.

Deze ondersteunende rol van vrouwen blijft in de beschouwing van het mondiaal jihadisme vaak onderbelicht. Dit komt deels omdat de nadruk in veel gevallen ligt op diegene die daadwerkelijk aanslagen plegen of aansturen. Dit domein wordt binnen het mondiaal jihadisme tot de dag van vandaag door mannen gedomineerd. Door het mondiaal jihadisme op deze ‘smalle’ manier te benaderen, blijft de groep die de strijd (onder)steunen vaak onderbelicht. Wanneer het mondiaal jihadisme op een ‘breder’ niveau wordt beschouwd, wordt het aandeel dat vrouwen kunnen hebben zichtbaar. Deze inbreng van vrouwen is niet ondergeschikt aan die van mannen, of minder belangrijk. Het is eveneens een onterechte conclusie om vrouwen als belangrijker, of ‘gevaarlijker’ dan mannen te beschouwen. Het zou zelfs een averechts effect kunnen hebben. De suggestie of indruk dat er sprake zou zijn van buitenproportionele acties tegen vrouwen zou de retoriek van jihadisten dat moslims wereldwijd worden onderdrukt en gestigmatiseerd kunnen versterken. Het zou de aantrekking tot het radicale gedachtegoed kunnen vergroten en zo jihadisten in de kaart kunnen spelen.

De bijdragen van vrouwen aan de jihadistische strijd in het verleden onderstrepen dat vrouwen een integraal onderdeel van de jihad vormen. Hun aandeel aan de jihad is daarmee niet belangrijker of minder belangrijk dan dat van mannen, maar complementair. Om de omvang en de dynamiek van het mondiaal jihadisme te begrijpen, is het daarom noodzakelijk de bijdrage van vrouwen te belichten. Deze ‘brede’ benadering biedt een meer volledige beschouwing van het mondiaal jihadisme.

²⁶⁶ Lahoud, “The neglected sex”, p. 783.

²⁶⁷ Ibid.

Bibliografie

- “Al-Shamikhah, Al Qaeda Women’s Magazine, Launches: Report”. Huffington Post, 25 May 2011. Terug te vinden via: https://www.huffingtonpost.com/2011/03/14/al-shamikhah-al-qaeda-womens-magazine_n_835572.html.
- “An interview with the mother of a suicide bomber”. *MEMRI Jihad and Terrorism*. 19 juni 2002. In te zien via: <https://www.memri.org/reports/interview-mother-suicide-bomber>.
- Dabiq Issue 13. Toegankelijk via de Clarion Project: <https://www.clarionproject.org/factsheets-files/Issue-13-the-rafidah.pdf>.
- “De gewelddadige jihad in Nederland, actuele trends in de Islamitisch-terroristische dreiging”. *Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD)*. 2006.
- “Derde Voortgangsrapportage Terrorismebestrijding”. *Nationaal coördinator Terrorismebestrijding (NCTb)*. 5 december 2005.
- “Every Woman, Women of Hezbollah”. *Al Jazeera*. 2007. Terug te zien via: <https://www.youtube.com/watch?v=hpz7eAe-glg> (deel 1) en <https://www.youtube.com/watch?v=vFCOf24LLE> (deel 2).
- “ISIS, the British women supporters unveiled”. *Channel Four*. <https://www.youtube.com/watch?v=V6e49yfPI7s>.
- “ Hamas Covenant 1988”. *Yale Law School Avalon Project*. In te zien via: http://avalon.law.yale.edu/20th_century/hamas.asp
- “Ideologie en strategie van het jihadisme”. *Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding (NCTB)*. December 2009.
- “Leven bij IS, de mythe ontrafeld”. *Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD)*. 12 Januari 2016.
- “M/v van de week, Fatima Aberkan”. *De Tijd*. 12 augustus 2016. Terug te vinden via: http://www.tijd.be/tablet/newspaper_vooraan/M_V_van_de_week_Fatima_Aberkan.9797977-7311.art?ckc=1.
- “Scots jihadi bride Aqsa Mahmood has assets frozen and a travel ban slapped on her”. *Daily Record*. 29 september 2015. Terug te vinden via: <http://www.dailyrecord.co.uk/news/scottish-news/scots-jihadi-bride-aqsa-mahmood-6536728>
- “Het mondiaal jihadisme, een fenomeenanalyse en een reflectie op radicalisering”. *Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (NCTV)*. November 2014.
- “‘Zwarte weduwe van de jihad’ weer op vrije voeten”. *De Standaard*. 14 december 2016. Terug te vinden via: http://www.standaard.be/cnt/dmf20161214_02626642
- Alberts, Jaco & Harry Lensink. “Seks en de jihad, Nederlandse moslima’s vallen voor strijders”. *Vrij Nederland*. 25 april 2015.
- Alexander, Audrey. “Cruel intentions, female jihadists in America”. *Program on extremism, the George Washington University*. November 2016.
- Ali, Mah-Rukh. “ISIS and Propaganda: How ISIS Exploits Women.” *Reuters institute for the study of journalism, University of Oxford*. 2015.
- Amer, Adnan Abu. “Women’s roles in Hamas slowly evolve”. *Al Monitor*. 2 maart 2015. In te zien via: <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2015/02/women--role-hamas-gaza-leadership-social-mobilization.html#ixzz4SdGF5FVS>
- Baker, Aryn. “How ISIS is recruiting women from around the world”. *Time*. September 6, 2014. Terug te vinden via: <http://time.com/3276567/how-isis-is-recruiting-women-from-around-the-world/#3276567/how-isis-is-recruiting-women-from-around-the-world/>.

- Bakker, Edwin & Seran de Leede. "European female jihadists in Syria: exploring an under-researched topic". *ICCT*. 2015. Terug te vinden via: [https://www.icct.nl/download/file/ICCT-Bakker-de-Leede-European-Female-Jihadists-In-Syria-Exploring-An-Under-Researched-Topic-April2015\(1\).pdf](https://www.icct.nl/download/file/ICCT-Bakker-de-Leede-European-Female-Jihadists-In-Syria-Exploring-An-Under-Researched-Topic-April2015(1).pdf)
- Blasic, Peter. "Schokkend, IS werft jonge vrouwen voor jihad via sociale media". *HP de Tijd*. 27 oktober 2014. Terug te vinden via: <http://www.hpdetijd.nl/2014-10-27/schokkend-werft-jonge-vrouwen-voor-jihad-via-social-media/>
- Bloom, Mia. *Bombshell, women and terrorism*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2011.
- Brown, Katharine E. "Blinded by the explosion". In Laura Sjoberg & Caron E. Gentry eds., *Women, gender and terrorism*. Athens Georgia: University of Georgia Press, 2011, pp. 194-226.
- Brunker, Mike. "'Jihad Jane' gets ten-year sentence for terror plot against cartoonist". *NBC News*. 6 januari 2014. In te zien via: <http://investigations.nbcnews.com/news/2014/01/06/22202049-jihad-jane-gets-10-year-sentence-for-terror-plot-against-cartoonist?lite>
- Chastain, Mary. "List of female Hezbollah female suicide bombers grows". *Breitbart*. 18 augustus 2013. In te zien via: <http://www.breitbart.com/national-security/2013/08/18/women-rise-in-hezbollah-still-not-equal-to-men/>
- Chrisafis, Angelique. "Cell of French women guided by ISIS behind failed Notre Dame attack". *The Guardian*. 9 september 2016. Terug te vinden via: <https://www.theguardian.com/world/2016/sep/09/cell-of-french-women-radicalised-by-isis-behind-failed-notre-dame-attack>
- Cook, David. "Women fighting in jihad?". *Studies in Conflict and Terrorism* 28:5, 2005, pp. 375-384.
- Crooks, Lauren. "Runaway British Jihadi bride writes shocking suitcase checklist for schoolgirls wanting to join ISIS". *Mirror*. 2 augustus 2015. Terug te vinden via: <http://www.mirror.co.uk/news/uk-news/runaway-british-jihadi-bride-writes-6179441>
- Cruikshank, Paul. "Love in the time of terror". *Marie Claire*. 15 mei 2009. Terug te vinden via: <http://www.marieclaire.com/politics/news/a5527/malika-el-aroud-female-terrorist/>
- Culzac, Natasha. "Isis: British women led by Aqsa Mahmood 'running sharia police unit for Islamic State in Syria". *Independent*. 8 september 2014. Terug te vinden via: <http://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/isis-british-women-running-sharia-police-unit-for-islamic-state-in-syria-9717510.html>
- Cunningham, Karla J. "The evolving participation of Muslim women in Palestine, Chechnya, and the global jihadi movement". In Cindy D. Ness ed., *Female terrorism and militancy*. New York: Routledge, 2008, pp. 84-99.
- Cunningham, Karla J. "Countering female terrorism". *Studies in Conflict & Terrorism* 30:2, 2007, pp. 113 – 129.
- Cragin, Kim & Sara Daly. *Women as terrorists, mothers, recruiters and martyrs*. California: ABC-CLIO, 2009.
- Dearden, Lizzie. "Isis British Brides, what we know about the girls and women still in Syria after the death of Kadiza Sultana". *Independent*. 12 augustus 2016. Terug te vinden via: <http://www.independent.co.uk/news/uk/home-news/isis-british-brides-kadiza-sultana-girls-women-syria-married-death-killed-aqsa-mahmood-islamic-state-a7187751.html>
- De Graaf, Beatrice. *Gevaarlijke vrouwen, tien militante vrouwen in het vizier*. Amsterdam: Uitgeverij Boom, 2012.
- De Stoop, Chris. *Vrede zij met u zuster, het verhaal van een westerse zelfmoordterroriste*. Amsterdam: De Bezige Bij, 2010.
- Gentry, Caron E. "The neo-orientalist narratives of women's involvement in al Qaeda". In Laura Sjoberg & Caron E. Gentry eds., *Women, gender and terrorism*. Athens Georgia: University of Georgia Press, 2011, pp. 176-195.

Giesen, Peter. "In Parijs opgepakte vrouwelijke terroristen 'aangestuurd door IS'". *De Volkskrant*, 9 september 2016. Terug te vinden via: <http://www.volkskrant.nl/buitenland/in-parijs-opgepakte-vrouwelijke-terroristen-aangestuurd-door-is~a4373243/>

Ginkel B. Van. & E. Entenmann eds. "The Foreign fighters phenomenon in the European Union, profiles, threats and policies". *ICCT Research Paper prepared for the Netherlands National Coordinator for Security and Counterterrorism on the occasion of the Dutch Presidency of the Council of the European Union*, April 2016. DOI: 10.19165/2016.1.02.

Glanfield, Emma. "You've betrayed us". *The Daily Mail*. 3 September 2014. <http://www.dailymail.co.uk/news/article-2742112/You-ve-betrayed-Parents-private-school-jihadist-emotional-appeal-stop-inciting-massacre-return-home-Syria.html>

Groen, Janny & Annieke Kranenberg. *Strijders van Allah, Radicale moslima's en het Hofstadnetwerk*. Amsterdam: J.M. Meulenhoff, 2006.

Groen, Janny & Annieke Kranenberg. "Kwetsbare Big Brother". *De Volkskrant*. 16 december 2006.

Hegghammer, Thomas. "Why jihad went global". *hegghammer.com*. terug te vinden via: http://hegghammer.com/files/Hegghammer_-_IAS_Newsletter_-_Why_jihad_went_global.pdf

Heijmans, Jessica. "Wie is Fatima Aberkan, de 'moeder van de jihad'?" *Metro Nieuws*. 7 augustus 2016. Terug te vinden via: <http://www.metronieuws.nl/nieuws/buitenland/2016/08/wie-is-fatima-aberkan-de-moeder-van-de-jihad>

Hoyle, Carlyne, Alexandra Bradford & Ross Frenett. "Becoming Mulan? Female Western migrants to ISIS". *Institute for Strategic Dialogue*, 2015.

Jalal, Rasha Abou. " Hamas concludes first ever military training camp for girls". *Al Monitor*. 12 Augustus 2015. In te zien via: <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2015/08/gaza-hamas-women-camp-liberation-battle-palestine.html>

Khaleeli, Homa. "The British women married to jihad". *The Guardian*. 6 september 2014 terug te vinden via: <http://www.theguardian.com/world/2014/sep/06/british-women-married-to-jihad-isis-syria>

Lahoud, Nelly. "The neglected sex: the jihadi's exclusion of women from jihad". *Terrorism and political violence* 26:5, 2014, pp. 780-802.

Laster Kathy & Edna Erez, "Sisters in terrorism? Exploding stereotypes". *Women and Criminal Justice* 25:1-2, 2015, pp. 83 – 99.

Madley, Gavind. "Heartbroken and Hopeless". *Mail Online*. 22 februari 2016. Terug te vinden via: <http://www.dailymail.co.uk/news/article-3457741/Heartbroken-hopeless-Parents-Scottish-jihadi-bride-Aqsa-Mahmood-tell-devastation-losing-ISIS-brainwashing.html>

Neurink, Judit. *De vrouwen van het kalifaat, slavinnen, moeders en jihadbruiden*. Amsterdam: Uitgeverij Jurgen Maas, 2015.

Perešin, Anita. "Fatal attraction, Western Muslimas and ISIS". *Perspectives on Terrorism* 9:13, 2015.

Perešin, Anita & Alberto Cervone. "The Western *Muhajirat* of ISIS". *Studies in Conflict and Terrorism* 38: 7, 2015.

Paelinck, Gianni. "Ronselaar van terroristen Abbaoud en Laachraoui krijgt maximumstraf". *De Redactie.BE*. 14 april 2016. Terug te vinden via: <http://deredactie.be/cm/vrtnieuws/regio/brussel/1.2629018>

Parasahar, Swati. "Aatish-e-Chinar, in Kashmir, where women keep resistance alive". In Laura Sjoberg & Caron E. Gentry eds., *Women, gender and terrorism*. Athens Georgia: University of Georgia Press, 2011, pp. 96-119.

Petrou, Michael. "What's driving teen girls to jihad?". *Macleans*. 7 maart 2015. <http://www.macleans.ca/society/teen-girl-jihadists/>

Pinedo, Danielle. "Mijn kinderen hebben mensen vermoord". *NRC*. 21 mei 2016. Terug te vinden via: <https://www.nrc.nl/nieuws/2016/05/21/mijn-kinderen-hebben-mensen-vermoord-1622780-a1285774>

- Qazi, Farhana. "The Mujahidaat, tracing the early female warriors of Islam". In Laura Sjoberg & Caron E. Gentry eds., *Women, gender and terrorism*. Athens Georgia: University of Georgia Press, 2011, pp. 29 – 57.
- Saltman, Erin Marie & Melanie Smith. "Till martyrdom do us part, gender and the ISIS phenomenon". *Institute for Strategic Dialogue & ICSR*. 2015.
- Schuurman, Bart, Edwin Bakker & Quirine Eijkman. 'Structural influences on involvement in European homegrown jihadism: A case study'. *Terrorism and Political Violence*, 2016.
- Sciolino, Elaine & Souad Mekhennet, "Belgian woman wages war for Al Qaeda on the web". *The New York Times*. 27 mei 2008. Terug te vinden op: <http://www.nytimes.com/2008/05/27/world/europe/27iht-terror.4.13257511.html>
- Seelow, Soren. Derrière l'affaire de l'Essonne, l'importance du djihad des femmes. *Le Monde*. 10 september 2016. Terug te vinden via: http://www.lemonde.fr/police-justice/article/2016/09/10/derriere-l-affaire-de-l-essonne-l-importance-du-djihad-des-femmes_4995478_1653578.html
- Shubert, Atika, & Bharati Naik. "CNN exclusive: From Glasgow girl to 'bedroom radical' and ISIS bride". *CNN*. 5 September 2014. http://edition.cnn.com/2014/09/05/world/europe/isis-bride-glasgow-scotland/index.html?hpt=hp_c1.
- Skaine, Rosemarie. *Female Suicide Bombers*. Jefferson, North Carolina and London: McFarland & Company Inc., Publishers, 2006.
- Speckhard, Anne en Khapta Akhmedova, "Black widows and beyond. Understanding the motivations and life trajectories of Chechen female terrorists" In Cindy D. Ness ed., *Female terrorism and militancy*. New York: Routledge, 2008, pp. 100-121.
- Spencer, Amanda N. "The hidden face of terrorism, an analysis of the women in Islamic State". *Journal of Strategic Security* 9:3, 2015.
- Spencer, Richard. "'First lady of Al Qaeda' jailed for 15 years". *The Telegraph*. 30 oktober 2011. In te zien op: <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/saudi-arabia/8858301/First-Lady-of-al-Qaeda-jailed-for-15-years.html>.
- Stack, Alisa. "Zombies versus black widows". In Laura Sjoberg & Caron E. Gentry eds., *Women, gender and terrorism*. Athens Georgia: University of Georgia Press, 2011, pp. 83-95.
- St. Claire, Pat, Greg Botelho and Ralph Ellis. "San Bernardino shooter Tashfeen Malik: Who was she?". *CNN*. 8 december 2015. Terug te vinden via: <http://edition.cnn.com/2015/12/06/us/san-bernardino-shooter-tashfeen-malik/>
- Stone, Jennie & Katharine Pattillo. "Al Qaeda's female suicide bombers." In Laura Sjoberg and Caron E. Gentry eds., *Women, Gender and Terrorism*. Athens Georgia: University of Georgia Press, 2011, pp. 159-175.
- Stoter, Brenda. "Mama ik ga, vrouwen in het kalifaat". *De Groene Amsterdammer*. 26 november 2014.
- Verschuren, Etienne. "Gearresteerde vrouwen Parijs wilden aanslag plegen". *NRC*. 9 september 2016. Terug te vinden via: <https://www.nrc.nl/nieuws/2016/09/09/verdachte-van-verijdelde-aanslag-notre-dame-zwoer-trouw-aan-is-a1520513>
- Van Vlierden, Guy. "Verijdelde aanslag Parijs weer het werk van Rashid Kassim". *HLN.BE*. 9 september 2016. Terug te vinden via: <http://www.hln.be/hln/nl/35524/Aanslagen-Parijs/article/detail/2859472/2016/09/09/Verijdelde-aanslag-Parijs-weer-het-werk-van-Rachid-Kassim.dhtml>
- Von Knop, Katharina. "The female jihad: Al Qaeda's women". *Studies in Conflict & Terrorism* 30, 2007, pp. 397-414.
- Weggemans, Daan, Ruud Peters, Edwin Bakker & Roel de Bont. "Bestemming Syrië, een exploratieve studie naar de levenssituatie van Nederlandse 'uitreizigers' in Syrië". *Universiteit Leiden, Universiteit van Amsterdam, Rechtbank Rotterdam*. 3 januari 2016.

